

บทบาทของผู้หญิงในสามก๊ก: วิเคราะห์เชิงวรรณกรรม

ดร. มาลีณี ดิลกวนิช *

โดยทั่วไปแล้วเมื่อกล่าวถึงเรื่องสามก๊ก คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงตัวละครเอกทั้งหลายที่โลดแล่นอยู่ในยุทธจักรของการแก่งแย่งชิงดี สู้อำนาจและความเป็นใหญ่ทางการเมือง อาทิเช่น โจโฉ เล่าปี่ ขงเบ้ง กวนอู เตียวหุย ชุนกวน จิวยี่และอีกมากมายสุดแล้วแต่ แต่ละบุคคลจะมีความทรงจำในรายละเอียดของเหตุการณ์ใน สามก๊ก มากน้อยเพียงใด¹ ตัวละครสามก๊กที่มักได้รับความสนใจวิพากษ์วิจารณ์กันถ้วนแล้วแต่เป็นตัวละครชายทั้งสิ้น ส่วนตัวละครหญิงนั้นถ้าหากจะมีผู้สนใจอยู่บ้างก็คงจะมี “นางเดี๋ยวเสียน” ที่พอจะฟังคุ้นหูกัน หากแต่บทบาทและความสำคัญของนางเดี๋ยวเสียนในวรรณกรรม สามก๊ก เป็นอย่างไรนั้น เชื่อว่าคนส่วนมากไม่ค่อยแน่ใจ และไม่ค่อยมีผู้รู้กล่าวถึงนัก

ดูจากงานวิจัยค้นคว้าและสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันที่ศึกษาเกี่ยวกับ สามก๊ก เป็นภาษาไทย พบว่าการศึกษาดูตัวละครหญิงในสามก๊ก ยังไม่มีผู้ทำเป็นเฉพาะเรื่อง งานทางวิชาการเท่าที่มีผู้ศึกษามาแล้วทั้งที่เป็นวิทยานิพนธ์² และผลงานค้นคว้าในรูปแบบอื่น³ งานส่วนใหญ่ศึกษาสามก๊กในลักษณะ “งานแปล” โดยเปรียบเทียบเนื้อความฉบับไทยกับต้นฉบับภาษาจีน แล้วสรุปความแตกต่างที่ปรากฏ

พร้อมทั้งพยายามวิเคราะห์ถึงเหตุผลประการต่าง ๆ ที่น่า จะอยู่เบื้องหลังความคลาดเคลื่อนของเนื้อความภาษาไทย จากฉบับภาษาจีน ส่วนงานเขียนที่ปรากฏตามแผงหนังสือ ในขณะนี้ ส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อแนวความคิดทางปรัชญาบ้าง ทางด้านกลวิธีเชิงยุทธศาสตร์บ้าง ทางด้านการบริหารบ้าง ทางด้านภาษาสำนวนภาษิตคติพจน์บ้าง⁴ ซึ่งในการจับประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มุ่งแต่วิเคราะห์บทบาทของตัวละครชายใน สามก๊ก ทั้งสิ้น

ผู้เขียนบทความนี้จึงเห็นว่า น่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง สามก๊ก เพื่อจะได้ภาพที่ชัดเจนของตัวละครหญิงและเพื่อเสริมมุมมองใหม่แก่การศึกษาวรรณกรรม สามก๊ก อีกด้วย บทความนี้ตั้งเป้าหมายไว้ 2 ประการคือ เป้าหมายแรกต้องการรวบรวมตัวละครหญิงที่มีบทบาททั้งเด่นและด้อยไว้ทั้งหมด เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงสะดวกแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาในหัวข้อนี้ให้ลึกซึ้งต่อไป เป้าหมายที่สองซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของบทความนี้ก็คือ ต้องการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครหญิงเหล่านี้และจัดจำแนกออกเป็นกลุ่มตามลักษณะที่คล้ายคลึงกันของบทบาท และความสำคัญที่มีต่อเนื้อเรื่อง บทความนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทของ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้หญิงสามก๊กในเชิงวรรณกรรม โดยไม่ก้าวท้าวไปถึงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ การศึกษานี้จำกัดอยู่เฉพาะในบริบทของเนื้อเรื่องในนิทาน สามก๊กของหลัวกั๋วจง เท่านั้น ซึ่งก็คือฉบับที่ผู้อ่านชาวไทยคุ้นเคยกันอย่างดี ทั้งที่เป็นฉบับแปลของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พัดโนทัย ส่วนที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์สมัยสามก๊ก ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุและเกร็ดพงศาวดารต่าง ๆ จะไม่นำมาพิจารณาทั้งสิ้น เพราะการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่เป็นจริงทางประวัติศาสตร์กับเรื่องเล่าอิงประวัติศาสตร์นั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่งต่างหาก ซึ่งก็มีผู้สนใจศึกษาอยู่บ้างแล้ว⁵

หลัวกั๋วจง ประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่อง ซานกั๋วเหียนยี่ หรือที่พากษ์ภาษาไทยเรียกสั้น ๆ ว่า สามก๊ก นั้น ด้วยมีจุดมุ่งหมายจะให้ป็นหนังสือนิทานประวัติศาสตร์สำหรับชาวบ้าน⁶ จึงใช้ลีลาภาษาที่อ่านง่าย และมุ่งให้สาระที่เป็นประโยชน์โดยแฝงด้วยคุณธรรม และแสดงคุณธรรมจรรยาที่นักปราชญ์จีนได้สั่งสอนสืบทอดมา⁷ ตามทัศนคติของนักอักษรศาสตร์จีนแต่โบราณ วรรณกรรมมีบทบาทและหน้าที่สั่งสอนให้คนทำความดี สอนโดยทางตรง และทางอ้อมให้คนประพฤติอยู่ในกรอบของคุณธรรมจรรยาตามหลักคำสอนของท่านขงจื้อ ตามความเชื่อของชาวจีน มนุษย์เกิดมาเป็นคนดี และควรได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีที่ถูกต้องต่อไป โดยยึดตามแนวทางของบุคคลตัวอย่างในอดีต การอบรมสั่งสอนผู้หญิงจีนตามจารีตประเพณีนั้น นอกจากจะได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากมารดาและญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ให้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ 4 แขนงที่กุลสตรีจีนพึงจะเรียนรู้แล้ว⁸ ในด้านการพัฒนาจิตใจและความประพฤติมักใช้วิธีอบรมสั่งสอนด้วยการยกตัวอย่างบุคคลที่มีคุณธรรมอันประเสริฐ เรียนรู้ชีวิตของวีรสตรี และกุลสตรีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ ให้อ่านแบบแผนของการปฏิบัติตนที่ดิงงามในฐานะลูกสาว ภรรยาและมารดา เป็นต้น⁹

หลัวกั๋วจง น่าจะมีทัศนคติดังที่กล่าวนี้ เห็นได้ชัดจากการวาดภาพตัวละครของเขา มักจะสร้างอุปนิสัย และพฤติกรรมของตัวละครให้มีความหลากหลายโดยมีเจตจำนงที่จะอบรมสั่งสอนผู้อ่านให้เห็นตัวอย่างที่ดีและเลว มีตัวละครกว่า 100 ตัวใน สามก๊ก ที่หลัวกั๋วจงดลใจมาถึงพฤติกรรมที่ควรแก่การสรรเสริญ หรือควรแก่การประณาม และมักจะเน้นให้เห็นว่าตัวละครใดสะท้อนคุณธรรมความดีอะไรบ้างโดยใช้บทร้อยกรองเป็นสื่อ การเขียนในแนวนี้เป็นลักษณะของนักอักษรศาสตร์จีนที่ได้รับการอบรมมาในระบบการศึกษาขงจื้อ จึงพอจะกล่าวได้ในที่นี้ว่า การสร้างตัวละครของหลัวกั๋วจงมีจุดมุ่งหมายเด่นชัดประการหนึ่งคือ เพื่อการสั่งสอนอบรมทางจิตใจและความประพฤติให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมจรรยาตามแนวทางการคำสั่งสอนของขงจื้อ

แม้ว่าตัวละครหญิงในเรื่องสามก๊ก จะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับตัวละครชายก็ตาม แต่ประเด็นที่สำคัญอยู่ที่ว่า ตัวละครหญิงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทด้านใดบ้างและบทบาทเหล่านี้สำคัญหรือไม่ต่อจุดมุ่งหมายของ “ การอบรมสั่งสอน ” ของผู้ประพันธ์ ตลอดจนได้สะท้อนความหมายหรือสาระอะไรบางอย่างในการสร้างตัวละครหญิงเหล่านั้น

ด้วยเหตุที่เรื่องราวและเหตุการณ์ในสามก๊ก ล้วนสะท้อนสภาพการที่เกี่ยวกับการเมืองแทบทั้งสิ้น ตัวละครหญิงในเรื่องนี้จึงมีชีวิตที่เกี่ยวกับการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของตัวละครหญิงจึงจำเป็นต้องมองในบริบทของการเมือง โดยจะขอลกล่าวจำแนกเป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ

1. บทบาทของผู้หญิงที่ไม่หาอำนาจทางการเมือง
2. บทบาทของผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการเมือง
3. บทบาทของผู้หญิงที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง
4. บทบาทของผู้หญิงที่ให้คุณประโยชน์ต่อสังคมและการเมือง

บทบาทของผู้หญิงที่ไผ่หาอำนาจทางการเมือง

ตัวละครหญิงในกลุ่มนี้มีความทะเยอทะยานใฝ่สูง แสวงหาผลประโยชน์จากการเมืองโดยพยายามสร้างฐานอำนาจจากความไม่ชอบธรรมและความโหดเหี้ยมมาหาประการ ใช้เล่ห์เพทุบายกำจัดศัตรูที่เป็นขวากหนามบนเส้นทางสู่ความสำเร็จ แต่ทว่าผลสุดท้ายมักพบกับจุดจบที่เศร้าสลดเหมือน ๆ กัน ชำร่วยยังนำพาความเสื่อมเสียและความหายนะมาสู่วงศ์ตระกูล และหากนางเป็นถึงพระมเหสีหรือพระสนมด้วยแล้ว ราชวงศ์นั้น ๆ ก็ต้องมีต้องเสื่อมสลายลงพร้อม ๆ กับความปราชัยหายนะของนางในบั้นปลาย ดังจะเห็นได้จากชีวิตของนาง *ไฮเฮา นางฮกเฮา และนางซัวฮุหยิน* เป็นตัวอย่าง

นาง *ไฮเฮา* ผู้เป็นอัครมเหสีของพระเจ้าเลนเต้ในยุคปลายราชวงศ์หั่น มีพระราชบุตร ชื่อ หองจูเปียน เกิดความริษยาของอองบิ่หยินพระสนมคนโปรดของพระเจ้าเลนเต้ ผู้ให้กำเนิดราชโอรสอีกพระองค์ชื่อ หองจูเหียบ นาง *ไฮเฮา* เกรงว่าโอรสของนางอองบิ่หยิน จะเป็นคู่แข่งของพระราชบุตรของนางเอง จึงลอบวางยาฆ่านางอองบิ่หยินเสีย โอรสของพระสนมจึงตกอยู่ในความดูแลของนางตั้งไท่ฮอ ผู้เป็นพระชนมของพระเจ้าเลนเต้ โดยได้รับการชุบเลี้ยงด้วยความรักความเอาใจใส่มาตลอด ทำให้นาง *ไฮเฮา* ไม่พอใจอย่างยิ่ง เป็นผลให้พระราชวังฝ่ายโนแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ต่างฝ่ายต่างเรียกหาสมัครพรรคพวก ทั้งที่เป็นขุนนางและชั้นที่คนสนิทของพระเจ้าเลนเต้ แต่การแย่งชิงอำนาจกันนั้น นาง *ไฮเฮา* หารู้ไม่ว่าตนเองถูกขุนนางและชั้นที่ผู้คิดโกงหลอกใช้เป็นเครื่องมืออยู่เสมอ ชะตากรรมของนางจึงขึ้น ๆ ลง ๆ แล้วแต่ว่ามารัฐการเมืองจะหันเหไปทิศทางใด ภัยที่นางได้รับหนักบ้างเบาบ้างแล้วแต่ผลของเกมการเมือง นาง *ไฮเฮา* เข้าเล่นการเมืองทั้ง ๆ ที่นางไม่สามารถป้องกันตัวเองได้ เส้นทางการเมืองของนาง *ไฮเฮา* มีแต่ความเสี่ยง ในที่สุดนาง *ไฮเฮา* ถูกประหารชีวิต

พร้อมกับราชบุตรของนาง เป็นการจบชีวิตลงอย่างไรก็ยครติและน่าอนาถใจที่สุด¹⁰ ดังบรรยายไว้ใน สามก๊กว่า

พระนาง *ไฮเฮา* ปรึกษา *ไฮจิ้น* [พี่ชาย] ว่าเป็นคนไม่มีความคิดไปพาเอาพวกโจรเข้าเมืองกัณฑ์ตรงจึงมาถึงญาติพี่น้องในวันนี้

แล้ว *ลิยู* เข้าบังคับหองจูเปียนอีกครั้งหนึ่ง

พระราชโอรสตรัสว่า

“ขอความกรุณาให้ข้าพเจ้าได้รำลึาพระมารดา ก่อนเกิด ”

ตรัสแล้วทรงรำพันเป็นคำกลอนขึ้นว่า

“อนิจจาฟ้าดินช่างเปลี่ยนไป
ข้าเคยใหญ่กลับวันสิ้นวาสนา
สิ้นชีวิตสิ้นอำนาจปราศราคา
ยังเหลือแต่น้ำตาท่วมฟ้าเอ๋ย ”

.....
ลิยูพูดว่า

“ท่านสมุหนายก [ตั้งโต๊ะ] กำลังรอคอยอยู่พวกท่านยังมีวราไร หวังจะคอยใครมาช่วยอีกหรือ ”

พระนาง *ไฮเฮา* ตะโกนคำด้วยเสียงอันดังว่า

“อ้ายโจรตั้งโต๊ะมึงบังอาจฆ่าแม่ลูก เทพเจ้าจะไม่เข้าข้างมึงเป็นอันขาด ส่วนอ้าย *ลิยู* มึงช่วยมันสร้างเวรมึงจะต้องนิบหนายววยวอดทั้งโคตรแน่ ๆ ”

ลิยู ถูกคำก็โกรธเข้าจุดกระชากลากตัวพระนาง *ไฮเฮา* ด้วยมือทั้งสองเหวี่ยงร่างลงมาจากพระแทล แล้วสั่งให้บุชช้วนคอนางพระกำนัลแช่ถาง และให้เอาสุรยาพิษกรอกสังหารหองจูเปียนราชโอรสเสีย เสร็จแล้วกลับไปรายงานให้ตั้งโต๊ะทราบ¹¹

เมื่อหองจูเหียบพระราชโอรสอีกองค์ได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์ในราชวงศ์หั่น ทรงพระนามว่าพระเจ้าเหียนเต้ ในเวลานั้นโจโจรตั้งตำแหน่งสมุหนายกคุมอำนาจทั้งในราชสำนักและฝ่ายทหารทั้งหมด นาง *ฮกเฮา* ซึ่งเป็นพระมเหสีของพระเจ้าเหียนเต้ ทนความโอหังของโจโจมิได้

จึงคิดวางแผนกับบิดาซื้อสกอ้วนกำจัดโจโจ แต่ความลับ
แตกเสียก่อน ถูกคนของโจโจระวาง และจับผิดได้ เมื่อ
โจโจทราบความจริงสั่งให้ยึดตราสำหรับของเส้าหรือพระ-
มเหสีจากนางสกเฮา แล้วสั่งประหารนางด้วยวิธีใช้กระ-
บองทุบจนตาย ทั้งบิดาและตระกูลสก 200 กว่าชีวิต
รวมทั้งบุตรทั้งสองของนางสกเฮาที่เกิดกับพระเจ้าเหียนตี้
ก็ถูกประหารสิ้น¹² มีบทกลอนวิจารณ์เหตุการณ์ตอนนี้ว่า

โจโจใหญ่ใจดำอำมหิต
สกอ้วนผิดเพราะรักภักดีหรือ
อันพระนางสกเฮาคณเขาลือ
ต้องสิ้นชื่อสิ้นกรรมจำพราวเคย¹³

หากนางสกเฮาไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองแล้ว ชีวิต
ของนางคงจะไม่พบจุดจบน่าเศร้าเร็วเช่นนี้ และดูเหมือน
หลัวก้วนจง อยากจะเตือนสติว่า สตรีไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับ
เรื่องการเมืองไม่ว่าในระดับสูงหรือระดับต่ำ ย่อมมีอัน-
ตราয়เสี่ยงต่อชีวิตทั้งสิ้น ดังเห็นจากชะตากรรมของนาง
ซำซุหยินภรรยาของเล่าเปียว เจ้าเมืองเกงจิว นางซำซุหยิน
พยายามชักโยยอยู่เบื้องหลัง หวังที่จะให้เล่าจ้อง บุตรชาย
ของนางได้เป็นทายาทครองเมืองเกงจิวต่อจากเล่าเปียว
ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อเล่าปีสนับสนุนเล่าเปียวให้แต่งตั้ง
เล่าก็บุตรคนโตที่เกิดจากภรรยาหลวงเป็นทายาทครอง
เมืองเกงจิว นางซำซุหยินจึงวางแผนกับซำมอพี่ชายกำจัด
เล่าปี แต่เล่าปีรอดจากแผนสังหารของนางซำซุหยินไปได้
อย่างหวุดหวิด เมื่อเล่าเปียวตายนางซำซุหยินคบกับซำมอ
ปลอมพินัยกรรมอ้างว่า เล่าเปียวระบุในพินัยกรรมว่ายก
เมืองเกงจิวให้เล่าจ้อง เล่าจ้องได้ครองเมืองอยู่ระยะหนึ่ง
จนกระทั่งโจโจยกทัพมาตีเมืองเกงจิว ทั้งเล่าจ้องและนาง
ซำซุหยินกลัวจะสู้กำลังทัพของโจโจไม่ได้ จึงยอมอ่อน
น้อมต่อโจโจ แต่เมื่อโจโจเข้ายึดเมืองเกงจิวแล้วก็สั่ง
ให้ตัดศีรษะนางซำซุหยินและเล่าจ้องเสียด้วย เห็นว่าเป็น
คนไม่ใช่ข้อสัตย์ทะเยอทะยานใฝ่หาอำนาจและผลประโยชน์
ทางการเมืองจึงไวใจนางไม่ได้¹⁴

นางสกเฮา

โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับนางโฮเฮา นางสกเฮา
และนางซำซุหยินเป็นอุทาหรณ์เตือนสติว่า ผู้หญิงควร
รู้จักขอบเขตแห่งบทบาทหน้าที่ของตนเอง การรุ่มรวยใน
กิจการบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ไม่สมควรดังที่นางโฮเฮาได้กล่าว
ไว้อย่างชัดเจนในตอนหนึ่งว่า

“เราเป็นหญิงซึ่งจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบ้าน
เมืองนั้น หากเราไม่ ดูตัวอย่างครั้งโบราณเกิด นาง
พญาลีเฮา [พระมเหสีของพระเจ้าหันโกโจ] ทรงบริหาร
ราชการบ้านเมืองเอง ในที่สุดญาติวงศ์พงศานับเป็นพัน
ถูกสังหารสิ้น เราจึงควรพอใจอยู่แต่ในวังของเรา ไว้กิจ-

การบ้านเมืองเรื่องใหญ่ให้เป็นหน้าที่ของเสนาบดีผู้ใหญ่ ฝ่ายชายจัดการกันเอง ก็จะเป็นการดีงามสำหรับบ้านเมืองทุกประการ”¹⁵

บทบาทของผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการเมือง

ในสภาวะที่บ้านเมืองไม่ปกติสุขอย่างเช่นยุคสามก๊ก ผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับบุคคลในแวดวงการเมืองมักพบกับความไม่แน่นอน ชะตาชีวิตจะขึ้นจะลงเมื่อใดไม่มีใครทราบ ชีวิตของสาวสนมนางในหรือแม้แต่พระมเหสีที่สูงศักดิ์ก็เช่นกัน แม้เธอเหล่านั้นมิได้คิดทะเยอทะยานแสวงหาอำนาจ หรือทำตัววุ่นวายในเรื่องราชการบ้านเมือง แต่เพราะกระแสเชี่ยวของการเมืองในยามนี้ ไม่ปรานีใครใครมีอำนาจใครอยู่ ใครอ่อนกว่าดับสูญไป เราจึงพบว่าตัวละครหญิงบางตัวในเรื่อง สามก๊ก มีชีวิตที่น่าอนาถ เพราะต้องตกเป็นเหยื่อของการเมืองนั่นเอง

นางตั้งกุยสุย เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดมาก นางเป็นพระสนมเอกของพระเจ้าเหียนเต๋ ในเวลานั้นโจโฉคุมอำนาจทุกฝ่ายว่าราชการโดยไม่เกรงพระทัยจักรพรรดิ ทำให้ขุนนางที่ใกล้ชิดพระเจ้าเหียนเต๋มีความคับใจ คิดจะกำจัดโจโฉ ตั้งสินซึ่งเป็นพี่ชายนางตั้งกุยสุยวางแผนกับหมอบเกียดเป้งและขุนนาง อีก 4 คน จะฆ่าโจโฉเสีย แต่ความลับแตกเสียก่อน เนื่องจากเคงต้องบ่าวของตั้งสินทรยศนายเหตุเพราะคบชู้กับภรรยาน้องตั้งสิน ชื่อนางอินเอ็งแล้วถูกจับลงโทษ เมื่อโจโจรู้ทัน จึงสั่งประหารชีวิตตั้งสิน หมอบเกียดเป้ง ขุนนางทั้ง 4 พร้อมบุตรและภรรยาญาติพี่น้องรวม 700 กว่าคน นางตั้งกุยสุยผู้ไม่ได้ร่วมวางแผนด้วย แต่เพราะเป็นน้องสาวตั้งสินจึงถูกกำจัดเช่นกัน โจโจสั่งให้ใช้ผ้าแพรรัดคอ แม้นางจะเป็นถึงพระสนมเอกของจักรพรรดิ แต่บรรดาศักดิ์ของนางไม่มีความหมายอะไร การตายของนางเป็นเรื่องน่าอนาถใจที่สุดเพราะขณะนั้นนางตั้งครรภ์ได้ 5 เดือน การลงโทษสมัยนั้นนิยมการกวาดล้างทั้งตระกูล แม้ราชโอรส หรือราชธิดาก็ต้องถูก

กำจัดให้สิ้นซาก¹⁶ ผู้เขียนเรื่อง สามก๊ก บรรยายสรุปเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ในกลอนบทหนึ่งว่า

ตั้งกุยสุยชยามหานิยม
ตายทั้งกลมสมใจอ้ายโจโฉ
เหียนเต๋เศร้าโศกยิ่งร้ายจริงโอ
กันแสงโฮชบพักตร์สิ้นศักดิ์¹⁷

นางเตียวของเฮา พระมเหสีของพระเจ้าโจของแห่งราชวงศ์วุย ทายาทรุ่นหลานของตระกูลโจโฉ ประสบกับชะตากรรมที่คล้ายคลึงกับนางตั้งกุยสุย เนื่องจากนางเกี่ยวดองทางสายเลือดในฐานะลูกสาวเตียวอับ ผู้ถูกจับได้ว่ารับราชโองการลับจากพระเจ้าโจของให้หนีไปให้นายทัพหัวเมือง โดยมีรับสั่งให้เข้ามาปราบสุมาสู สมุหนายกในเวลานั้น แต่ความแตกเสียก่อน เหมือนครั้งตั้งสินถูกโจโจจับได้ ตระกูลเตียวทั้งหมดจึงถูกสังหาร รวมถึงนางเตียวของเฮา ผู้มีตำแหน่งพระมเหสีด้วย¹⁸ การลงโทษครั้งนี้ นางได้รับทั้ง ๆ ที่นางมิได้รู้เห็นด้วยแต่อย่างใด แต่ชีวิตและเกียรติยศของนางต้องดับสูญลงเพราะกระแสการเมืองโดยแท้

นางฮกเฮาถูกลากออกจากวัง
เดินเท้าเปล่าสิ้นหวังแสนโศกาลัย
มาคราวนี้ประหารเตียวของเฮาพลัน
ประวัติศาสตร์ซ้ำกันใช้ผันแปร¹⁹

ในเรื่อง สามก๊ก สะท้อนให้เห็นการเมืองที่ผันแปรของราชสำนักฝ่ายใน ความขัดแย้งที่มีอยู่ตลอดเวลา ระหว่างพระมเหสีและนางสนมเอกของจักรพรรดิ เป็นผลกระทบต่อชะตากรรมของหญิงในพระตำหนักในทั้งหลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การชิงดีชิงเด่นกันเพื่อได้มาซึ่งความโปรดปรานของจักรพรรดิ ดูเหมือนจะเป็นกรณีขัดแย้งที่ประวัติศาสตร์ทุกยุคทุกสมัยของจีนบันทึกไว้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า²⁰ ในเรื่อง สามก๊ก ก็มีตัวอย่างให้ประจักษ์ถึงศึกชิงอำนาจระหว่างมเหสีและนางสนม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจักรพรรดิเองมีความลำเอียงด้วยแล้ว ชะตาชีวิตของนาง

1. เอียนสองเฮา 2. โจผี 3. โจสิต

พระตำหนักในย้อมไม้มันคงดั่งกรณีของพระเจ้าโจผีซึ่งได้นางเอียนซี ลูกสะใภ้อ้วนเสี้ยวมาเป็นมเหสีพระนามว่า เอียนสองเฮา แต่นางเอียนสองเฮาไม่ถูกกับนางสนมเอกชื่อ กุยกุยสุย กุยเฮงบิดานางกุยกุยสุยจึงร่วมกันวางแผนกำจัดนางเอียนสองเฮาเสีย โดยใส่ร้ายว่า นางเอียนสองเฮาทำเสน่ห์หลอกพระเจ้าโจผีด้วยวิธี เอาารูปจาริกวันเดือนปีเวลาประสูติของพระเจ้าโจผีวางซ่อนไว้ได้วังแล้ว แสร้งทำให้มีลางร้ายเกิดขึ้น พระเจ้าโจผีมีใจล่าเอียงรักนางกุยกุยสุย มิได้สืบเรื่องให้รู้แจ้งข้อเท็จจริงก่อน สั่งประหารนางเอียนสองเฮาทันที นางกุยกุยสุยจึงได้เลื่อนตำแหน่งเป็นสองเฮาพระมเหสีสมดังตั้งใจ²¹

นางมอซือ พระมเหสีของพระเจ้าโจยอยตกอยู่ในสถานะที่คับขันเช่นเดียวกับ นางเอียนสองเฮา เมื่อไม่เป็น

ที่โปรดปรานของจักรพรรดิแล้ว เหตุเพราะพระเจ้าโจยอย ลุ่มหลงนางสนมชื่อ นางโกยสุหยิน ผู้มีทั้งความงามและมีปฏิภาณชาญฉลาด ทรงหลงนางจนไม่ออกว่าราชการเป็นเวลาเดือนเศษ นางมอซือพระมเหสี แอบเห็นพระสวามีเดินเล่นในสวนดอกไม้กับนางโกยสุหยิน จึงกล่าวความต่อว่าเชิงประชดประชัน ทำให้พระเจ้าโจยอยกริ้วมาก กอปรกับไม่โปรดพระนางมอซืออยู่แล้วจึงสั่งประหารชีวิตทันที ด้วยเหตุเพียงเล็กน้อยแล้วยกนางโกยสุหยินขึ้นเป็นพระมเหสีแทน²² จะเห็นว่าการเมืองในพระตำหนักฝ่ายในนั้นมีความผันแปรไม่แน่นอน ภัยจะมาถึงตัวเมื่อไรฟ้าเท่านั้นที่รู้ได้ ทั้งนางเอียนซี และนางมอซือ แม้เป็นถึงสองเฮา พระมเหสีเอกก็ถูกการเมืองภายในราชสำนักคุกคามชนิดไม่มีโอกาสต่อสู้ได้เลย

บทบาทของผู้หญิงที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง

ผู้หญิงสามก๊กที่จัดไว้ในกลุ่มนี้คือผู้หญิงที่ต้องเสียสละตนเองเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ตัวละครหญิงเหล่านี้ไม่มีบทบาทเด่นอะไร มีหน้าที่ตอบสนองคำสั่งเท่านั้น ดังเช่น นางโจเฮา บุตรหญิงของโจโจ ผู้ซึ่งได้กลายมาเป็นสองเฮา มเหสีเอกของพระเจ้าเหียนเต๋ ตามความประสงค์ของบิดา หลังจากที่โจโจจัดนางฮกเฮา มเหสีคนแรกของพระเจ้าเหียนเต๋ไปแล้ว²³ การตั้งบุตรสาวของตนเป็นของเฮา โจโจหวังเหยียบฐานะและอำนาจของตนให้ยิ่งใหญ่กว่าเดิม เพราะอย่างน้อยโจโจก็อ้างได้ว่าตนเป็นถึง “พ่อตา” ของจักรพรรดิ จะทำอะไรย่อมสะดวกสบายขึ้น

ลูกสาวลิโป้ก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือการเมืองในลักษณะที่คล้ายคลึงกับลูกสาวโจโจ การผูกไมตรีโดยยกลูกสาวหรือลูกชายให้เป็นทองแผ่นเดียวกันเป็นนโยบายการทูตที่มีมาแต่โบราณ ลูกสาวลิโป้ได้รับการทาบทามจากอ้วนสุด ผู้เป็นใหญ่แห่งเมืองลำหยงด้วยหวังว่า การเกี่ยวดองเป็นญาติกันครั้งนี้ จะทำให้ลิโป้อยู่ข้างเดียวกัน และหันไปเป็นศัตรูกับเล่าปี่ช่วยกำจัดเล่าปี่ได้ ส่วนลิโป้เองเมื่อทราบข่าวนี้ก็ไตร่ตรองถึงผลประโยชน์ที่ได้รับเพราะขณะนั้นอ้วนสุด มีตราแผ่นดินหยกอยู่ในครอบครอง “มิหวังจะได้เป็นองค์เทพบุตร [จักรพรรดิ] ไม่ช้าก็เร็ว หากลูกสาวของเรา [ลิโป้และภรรยา] ได้แต่งงานกับลูกชายของอ้วนสุดแล้วในภายภาคหน้าลูกเรามีหวังจะได้เป็นสองเฮา”²⁴

ในเรื่องสามก๊ก นอกจากจะใช้อุบาย “ผูกมัดให้เกี่ยวดองกัน” แล้ว ยังใช้ผู้หญิงเป็นกลยุทธ์ในการปราบศัตรูอีกด้วย ครั้งที่โจโจยกทัพไปปราบเตียวลิ้ว เจ้าเมืองอ้วนเซี่ยนนั้น ฝ่ายหลังไม่มีกำลังเพียงพอที่จะต้านทานทัพโจโจจึงออกอุบายส่งนาง *เว่ยเตียวเจี๋ย* ผู้เป็นม่ายสาวพราวเสน่ห์ มีศักดิ์เป็นอาสะใภ้ของเตียวลิ้ว ยั่วชวนโจโจให้หลงใหลจนสำเร็จ โจโจไม่ออกกว่าราชการเป็นเวลาเดือนเศษ ทำให้การรบครั้งนี้ไม่บรรลุเป้าหมาย²⁵ ครั้งหนึ่ง

โจโจเองก็เคยใช้วิธีการเช่นนี้เพื่อหวังจะได้รับน้ำใจภักดีจากกวนอู ความเดิมมีว่า กวนอูพลัดพรากจากเล่าปี่ และกองทัพ จำเป็นต้องอาศัยพึ่งพิงโจโจชั่วคราวที่เมืองสุไต่ โจโจเห็นกวนอูเป็นแม่ทัพที่กล้าหาญ มีคุณธรรมประเสริฐ เลื่อมใสอยากได้ไว้ใกล้ชิดตัวพยายามใช้ทุกวิถีทางผูกมัดให้กวนอูยอมสวามิภักดิ์ต่อตัว วิธีการหนึ่งที่โจโจใช้ก็คือ ส่งหญิงงาม 10 คน มาปรนนิบัติกวนอู เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินพอใจในกิเลสสุข แต่กวนอูผู้ตั้งมั่นอยู่บนความสัตย์ซื่อต่อเล่าปี่ มิได้เอนเอียงต่อสิ่งยวนใจนั้น กลับส่งสาวงามทั้งสิบไปให้ปรนนิบัตินางกำสุหยิน และนางบิฮูหยิน ภรรยาของเล่าปี่ซึ่งพลัดมาอยู่ที่เมืองสุไต่ด้วยกัน และเมื่อกวนอูพาสุหยินทั้งสองหนีกลับไปหาเล่าปี่ ก็มิได้นำสาวทั้งสิบไปด้วย²⁵

ตัวละครหญิงอีก 2 ตัวที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มีบทบาทในทางอ้อม กล่าวคือ นางทั้งสองมิได้ปรากฏตัวในเนื้อเรื่องตอนใดเลย เพียงอ้างถึงชื่อนางทั้งสองเท่านั้น แผนการของผู้ที่อ้างชื่อนางก็บรรลุเป้าหมาย เหตุการณ์ครั้งนี้อยู่ในเรื่อง สามก๊ก ตอนโจโจแตกทัพเรือ ซึ่งผู้อ่านชาวไทยคุ้นเคยกันดี ด้วยความเฉลียวฉลาดหลักแหลมของขงเบ้งผู้อาสาไปเจรจากลี่ยกกองทัพให้ขุนกวนเป็นพวกกับเล่าปี่ปราบทัพของโจโจ สามารถใช้กลยุทธ์ยั่วจิวอี้ให้รู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับโจโจได้ทั้ง ๆ ที่ในระยะแรกขงเบ้งไม่สามารถเกลี้ยกล่อมให้ขุนนางในเมืองกังตั้งยินยอมต่อข้อเสนอที่จะร่วมกันกำจัดโจโจได้เลย เพราะต่างทราบดีว่ากำลังทัพของโจโจนั้นยิ่งใหญ่เกินกว่าจะสยบลงได้ ดังนั้นขงเบ้งจึงใช้วิธียั่วโทสะจิวอี้ โดยอ้างว่าโจโจใฝ่ฝันจะได้นาง *ไต้เกี้ยว* และนาง *เสียวเกี้ยว* สองพี่น้องมาเป็นภรรยา และที่โจโจจะยกทัพมาตั้งในไม่ช้านี้ก็เพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวเป็นสำคัญ จิวอี้ได้ฟังเพียงเท่านั้นเลือดจิดขึ้นหน้าเพราะนาง *ไต้เกี้ยว* นั้นมิใช่ใครอื่นเป็นภรรยาของขุนเช็กเจ้านายจิวอี้ ส่วนนาง *เสียวเกี้ยว* ผู้น้องสาวพี่แล้วยังบันดาลโทสะเพราะนางก็คือภรรยาสุดที่รักของจิวอี้เอง ขงเบ้งรู้จุดอ่อนของจิวอี้ที่ใครจะมาหลอกลวงเกินภรรยา

ไม่ได้ แม้แค่เป็นความคิดฝันก็ตามก็ปล่อยเฉยไว้ไม่ได้ ขงเบ้งใช้อุบายอ้างถึง “นางสองเกี้ยว” โดยแสร้งไม่รู้ความจริงว่า นางทั้งสองเป็นใคร เสนอแนะแผนการอันเจ็บแสบแก่จิวยี่ว่า ในเมื่อโจโฉใฝ่ฝันอยากได้สาวงามทั้งสอง โจนไม่ใช้วิธีส่งนางทั้งสองไปสยบโจโฉด้วยวิธีเดียวกับที่นางไซซีถูกใช้ให้ไปโค่นอำนาจจ้าวโจว ซึ่งได้ผลเป็นที่เลื่องลือ จารึกไว้ในประวัติศาสตร์²⁷ แผนของขงเบ้งที่ใช้ปฏิภาณขุจิวยี่ครั้งนี้สำเร็จด้วยดี จิวยี่ประกาศศึกกับโจโฉทันที และการศึกก็ตามมาปรากฏว่าโจโฉต้องพราชมัยอย่างย่อยยับ²⁸

ตัวละครหญิงที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในเรื่องน้อยที่สุดไม่มีแม้แต่บทเจรจา และบางตัวเช่น “นางสองเกี้ยว” ไม่ได้ปรากฏตัวเลยด้วยซ้ำ ผู้หญิงในสามก๊กเหล่านี้สะท้อนให้เห็นภาพของผู้หญิงจีนส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่สนองตอบคำสั่งโดยไม่มีเงื่อนไขตามจารีตประเพณี หากเป็นลูกสาวก็ต้องมีหน้าที่เชื่อฟังบิดามารดา เป็นภรรยา มีหน้าที่รับใช้เชื่อฟังสามีและเมื่อเป็นมารดาก็มีหน้าที่ส่งเสริมบุตรชายและอบรมบุตรสาวให้อยู่ในกรอบแห่งจารีตเช่นกัน

บทบาทของผู้หญิงที่ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมและการเมือง

กล่าวโดยกว้าง ๆ แล้วตัวละครหญิงในกลุ่มสุดท้ายนี้มีลักษณะของผู้เสียสละและมีอุดมคติ กล่าวคือยอมสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในคุณธรรมจรรยาอันดีงามของสตรีจีน ตลอดจนจนมีความกล้าหาญจิตใจเด็ดเดี่ยวมั่นคงในจุดยืนที่ตนเห็นว่าถูกต้อง คุณสมบัติเหล่านี้ล้วนล้วนจงตั้งใจหยิบยื่นให้กับผู้อ่านในงานสร้างสรรค์ของเขาโดยผ่านตัวละครหญิงที่มีบทบาทค่อนข้างเด่นในเรื่อง สามก๊ก ดังจะกล่าวเป็นรายบุคคลต่อไปนี้

นางเดี๋ยวเสี้ยน

อาจกล่าวได้ว่านางเดี๋ยวเสี้ยนเป็นตัวละครหญิงที่มี

บทบาทเด่นที่สุด และงดงามที่สุดในเรื่องสามก๊ก²⁹ ตั้งแต่เล็กนางเดี๋ยวเสี้ยนได้รับการชบเลี้ยงเสมือนบุตรในบ้านของอ๋องอ้วนขุนนางผู้ใหญ่ในราชสำนักของพระเจ้าเหี้ยนเต้ จนขณะนั้นนางเดี๋ยวเสี้ยนอายุได้ 16 ปี เปรียบพร้อมไปด้วยรูปร่างบอดีและสติปัญญา ทั้งยังชำนาญในศิลปการแสดง การฟ้อนรำและการขับร้อง ทักษะที่นางเดี๋ยวเสี้ยนทราบว่าเป็นดาที่มีความทุกข์ใจด้วยเรื่องราชการบ้านเมืองเนื่องจากตั้งโต๊ะใช้อำนาจบาโทใหญ่ข่มเหงสถาบันกษัตริย์ คิดจะตั้งตัวเป็นใหญ่เสียเอง โดยมีลิโป้ ขุนพลหนุ่มคอยสนับสนุนนางเดี๋ยวเสี้ยนก็รับอาสารับใช้บิดาเพื่อตอบสนองพระองค์และเพื่อทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง

เรื่องราวของนางเดี๋ยวเสี้ยนกับแผน “กลร้อยโซ่” ของอ๋องอ้วนที่บรรยายไว้ใน สามก๊ก นั้น³⁰ หากกล่าวตามลำดับของเหตุการณ์สำคัญมีดังนี้

1. อ๋องอ้วนล่อให้ลิโป้มาพบนางเดี๋ยวเสี้ยนที่บ้าน โดยให้คนสนิทส่งของกำนัลมีค่าไปให้ลิโป้ ลิโป้จึงต้องไปกราบคารวะอ๋องอ้วนถึงนิवासสถานตามมารยาทของผู้น้อย ในโอกาสนี้อ๋องอ้วนตั้งใจให้นางเดี๋ยวเสี้ยนออกมาปรนนิบัติลิโป้เมื่อได้ลความงดงาม และเสน่ห์มารยาทของนางเดี๋ยวเสี้ยนก็ทำให้ลิโป้หลงรักทันที อ๋องอ้วนเห็นว่าเหตุการณ์เป็นไปตามแผน จึงออกปากยกนางเดี๋ยวเสี้ยนให้เป็นภรรยาลิโป้ แล้วอ้างว่าจะหาฤกษ์ส่งตัวนางเดี๋ยวเสี้ยนให้ลิโป้

2. อ๋องอ้วนเชิญตั้งโต๊ะทานเลี้ยงที่บ้าน วางแผนให้นางเดี๋ยวเสี้ยนออกมาร่ำร่ำและขับร้องบำเรอความสุขให้แก่ตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะถูกอกถูกใจ เพราะเป็นคนใฝ่ในเรื่องสตรีอยู่แล้ว อ๋องอ้วนเห็นจังหวะเหมาะจึงออกปากยกนางเดี๋ยวเสี้ยนให้ตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะไม่รอช้ารับนางเดี๋ยวเสี้ยนกลับไปด้วยในคืนนั้นทันที

3. เมื่อความนี้ทราบถึงลิโป้ ลิโป้กลับไปต่อว่าอ๋องอ้วนว่าไม่รักษาคำพูด อ๋องอ้วนแก้ตัวว่าที่ยอมให้นางเดี๋ยวเสี้ยนไปกับตั้งโต๊ะเพราะตั้งโต๊ะมีเจตนาจะรับนางเดี๋ยวเสี้ยนไปเตรียมงานพิธีสมรสอย่างสมเกียรติให้กับ

1. ลิโป้
2. ตังโตะ
3. นางเตียวเสียน

ลิโป้ในฐานะที่ลิโป้เป็นบุตรเลี้ยงตังโตะ เมื่อพังดั่งนี้ลิโป้จึงพอใจมิได้ระแวงอะไร

4. เมื่อนางเตียวเสียนเข้าไปอยู่ในวังของตังโตะ และลิโป้ต้องผิดหวังที่ไม่ได้ครอบครองนางแล้ว นางเตียวเสียนก็เริ่มใช้มารยาหญิงหลอกลิโป้เมื่อมีโอกาส แสร้งทำกิริยาเศร้าหมองให้ลิโป้เชื่อว่า นางไม่เต็มใจเป็นภรรยาตังโตะ หากแต่ใจจริงแล้วรักและต้องการลิโป้มากกว่า

5. เมื่ออยู่ใกล้ชิดสองต่อสองกับตังโตะ นางเตียวเสียนก็แสร้งเอาใจปรนนิบัติอย่างไม่ขาดคกบพร่องแสดงความทุกข์ความห่วงใจเมื่อตังโตะป่วยยิ่งทำให้ตังโตะหลงนางอย่างขาดสติ ไม่ได้ออกว่าราชการเป็นเวลานาน

6. นางเตียวเสียนเริ่มสร้างสถานการณ์ให้ตังโตะ

ขัดใจกับลิโป้ โดยแสร้งทำภาษารักสื่อกับลิโป้ขณะที่ลิโป้เข้ามาเยี่ยมไข้ตังโตะ ลิโป้ได้แต่จ้องมองนางด้วยความรักและอาวรณ์เสียดายจนตังโตะจับได้ ทำให้ตังโตะหึงหวงนางเตียวเสียนอย่างรุนแรง ตวาดไล่ลิโป้ออกจากวัง และห้ามเข้ามาเยี่ยมอีกเด็ดขาด ลิโป้ออกไปด้วยความโกรธแค้นยิ่งนัก

7. ลิขุที่ปรึกษาของตังโตะทราบว่ตังโตะและลิโป้กินแหนงแคลงใจกันด้วยเรื่องผู้หญิง จึงแนะนำให้ตังโตะรักษาน้ำใจลิโป้ไว้ก่อนเพื่องานใหญ่ข้างหน้าจะได้พึ่งพา ลิโป้ ตังโตะทำตามคำแนะนำ กำณัลของอันมีค่าต่าง ๆ ให้ลิโป้ ลิโป้จึงค่อยคลายความโกรธ

8. ลิโป้นั้นยังมีใจพิศวานางเตียวเสียนจึงพยายาม

หาช่องทางพบนางเดิวยเสียน ในวันหนึ่งที่ตั้งโต๊ะเข้าเฝ้า จักรพรรดิเรื่องราชการอยู่ ลิโป้จึงถือโอกาสลอบออกไป บ้านตั้งโต๊ะ นางเดิวยเสียนผู้รอจังหวะอยู่แล้วรีบออกมา พบลิโป้ในอุทยานใช้มารยาทหญิงทุกเล่มเกวียนและใช้ลิ้น เสน่ห์เจรจาโอดครวญความในใจต่าง ๆ เพื่อหลอกให้ลิโป้ ตายใจ และยิ่งเกิดจิตปฏิพัทธ์รักใคร่ นางเดิวยเสียนมากขึ้น สาบานกับนางว่าจะแย่งชิงนางจากตั้งโต๊ะให้ได้

9. ฝ่ายตั้งโต๊ะระแวงลิโป้ ขับกลับไปบ้านก็พบลิโป้ พรอกรักอยู่กับนางเดิวยเสียน ด้วยความหึงตั้งโต๊ะคิดว่า อาวุธไล่แทงลิโป้ ลิโป้หนีรอดไปได้อย่างหวุดหวิด นับว่า นางเดิวยเสียนปฏิบัติการณ์ได้ผล ทำให้ตั้งโต๊ะกับลิโป้เกิด แดกหักกันได้

10. ลิขุที่ปรึกษาเมื่อทราบความ พยายามเตือนสติ ตั้งโต๊ะว่าอย่าได้หลงสตรีจนเสียความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ กับลูก (ตั้งโต๊ะกับลิโป้) โดยแนะนำให้ตั้งโต๊ะสละนาง เดิวยเสียนแก่ลิโป้เพื่อผูกน้ำใจลิโป้ไว้ ตั้งโต๊ะลังเลใจกลับไป ลองใจนางเดิวยเสียนดูว่ามีใจกลับลิโป้บ้างหรือไม่ นาง เดิวยเสียนได้จังหวะจึงแสร้งทำน้อยใจแสดงก็ทำรังเกียจ ลิโป้ จะยอมตายดีกว่าไปเป็นของลิโป้ ตั้งโต๊ะได้ฟังเช่นนี้ จึงใจอ่อนไม่ทำตามที่ลิขุแนะนำ

11. ตั้งโต๊ะตัดสินใจย้ายนางเดิวยเสียนไปอยู่อีก เมืองหนึ่งให้ห่างลิโป้ ซึ่งทำให้ลิโป้เจ็บใจมากที่ตั้งโต๊ะกีด กันทุกอย่าง อ่องอ้วนเห็นเป็นโอกาสเหมาะ ขยงให้ลิโป้ ปราบตั้งโต๊ะโดยชี้ว่าจะได้ประโยชน์สองชั้น ทั้งได้นาง เดิวยเสียน และทั้งได้ชื่อว่าช่วยแผ่นดินปราบคนช่วยอย่าง ตั้งโต๊ะ ลิโป้จึงตกหลุมพรางของอ่องอ้วน

12. ลิโป้ร่วมมือกับอ่องอ้วนวางแผนลวงตั้งโต๊ะเข้า วังอ้างว่ามีพระราชโองการจะยกราชสมบัติให้ตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะจึงถูกลิโป้ฆ่าตายตามกลลวง และได้นางเดิวยเสียน ไปเป็นภรรยาในที่สุด

หากวิเคราะห์ดูว่าความสำเร็จของ “ กลร่อยไซ่ ” ครั้งนี้อยู่ตรงจุดใดแล้ว ประการที่หนึ่งเป็นเพราะความ งามอันเลอเลิศของนางเดิวยเสียน ซึ่งเปรียบเสมือน “ ไซ่

ตรวนแห่งกิเลส ” ที่ผูกมัดทั้งตั้งโต๊ะและลิโป้ ทำให้ทั้งสอง อ่องอ้วนเกี่ยวร้อยติดไปได้จนสำเร็จ ผู้เขียนพยายามเน้น คุณสมบัติแห่งรูปลักษณ์ของนางเดิวยเสียนไว้ในตอนหนึ่ง ว่า

เจ้างามแท้ควรแก่เป็นนางใน
จะดูไหนงามเล่าที่เสน่ห์ทั่ว
ตั้งนกน้อยเล่นอรุณบนใบบัว
ช่างยวนยั่วบัวบางน้ำค้างนอง
ถ้าเธอเป็นของฉันตั้งฝันไว้
คงปลื้มใจสุดที่ไม่มีสอง
จะกอดเข้าเกล้าคลึงประคองประคอง
อยู่กับน้องทั้งวัน ไม่เว้นวาย ³¹

และมีกลอนอีกบทหนึ่งชมนางไว้ดังนี้

ดนตรีระโคมโถมนางออกรำร้าย
ตั้งเอื้องกรายเหาะอย่างหว่างเวหา
งามจับจิตคิดเศร้าเหงาอรุ
อีกไม่ช้าก็จะร้างห่างเจ้าไป
อ้อมของเจ้ามีค่ากว่าทองโรจน์
ไร้ประโยชน์เพชรพลอยจะแต่งให้
เมื่อลาโรงชม้อยตาหาผู้ใด
ชายคนไหนถูกใจเลือกไว้เทอญ ³²

ประการที่สอง เพราะนางเดิวยเสียนเป็นผู้หญิงที่ ไซ่จะมีแต่ความงามเพียงอย่างเดียว นางยังมีสมองที่ เฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณ รู้จักดูเหตุการณ์และ จังหวะอ่านอารมณ์และหยั่งจิตใจชายได้ จึงสามารถใช้ เสน่ห์เล่ห์กลและมารยาทหญิงลวงหลอกทั้งตั้งโต๊ะและลิโป้ สำเร็จ นอกจากนี้แล้ว นางเดิวยเสียนยังมีศิลปะในการ พุดจาหวานล่อมให้ชายหลงเชื่อ ผู้ประพันธ์เรื่อง สามก๊ก สรุปลักษณะพิเศษของนางเดิวยเสียนไว้ในกลอนบท หนึ่งว่า

เจ้างามเหมาะจำเพาะทุกส่วนสัด
งามถนัดปากแก้มตั้งแค้นสัส
ฟันเจ้าขาวราวมุกสุกใสดี
ในโลกนี้หอมไฉนเท่าหอมนาง
อันลิ้นเจ้าเร้าเสน่ห์เล่ห์กลนัก
คมในฝักฟัน ได้ตั้งแค้นถาง
ใครหลงเล่นลองรักจักวายวาง
สิ้นหนทางสิ้นชื่อเสียงชาติเอ๋ย³³

บทบาทอันน่าประทับใจของนางเดียวเสียนที่ลัว-
ก้วนจงประพันธ์ไว้ใน สามก๊ก นั้น แม้เรื่องราวเกือบทั้ง
หมดจะเชื่อกันว่ามาจากจินตนาการของศิลปินและนักเล่า
นิทานในอดีตช่วยกันปรุงแต่งไว้และลัวก้วนจงได้นำเค้า
เรื่องเดิมมาเสริมรายละเอียดให้สมบูรณ์น่าอ่านยิ่งขึ้น³⁴
ด้วยความสามารถของลัวก้วนจงนั่นเอง เรื่องราวของ
นางเดียวเสียนได้กลายเป็นตัวละครอมตะตัวหนึ่งในประ-
วัติศาสตร์ของจีน จนทุกวันนี้ นางเดียวเสียนได้รับยกย่อง
ว่าเป็นหนึ่งในสี่วีรสตรี ที่ดังงามที่สุดในประวัติศาสตร์
จีน³⁵ ลัวก้วนจงได้ทำให้ตัวละครหญิงที่เด่นที่สุดของเขา
ตัวนี้ข้ามพรมแดนจาก “โลกแห่งจินตนาการ” มาสู่ “โลก
แห่งประวัติศาสตร์” ได้อย่างน่าทึ่ง

บทบาทของนางเดียวเสียนได้สะท้อนให้เห็นคุณค่า
อีกประการหนึ่ง นั่นคือความกตัญญูต่อบิดาและความรัก
ชาติ นางเต็มใจที่จะตอบแทนบุญคุณของอ๋องอ้วน โดย
เชื่อฟังและทำตามแผนของบิดาทุกประการ ยอมเสียสละ
ความเป็นสาวท่อมเทให้กับงานที่เสี่ยงต่อชีวิตของนางเอง
เพื่อให้ได้มาซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง นางจึง
เป็นวีรสตรียอดกตัญญูแห่งยุคสามก๊กที่จารึกไว้ในความ
ทรงจำของชาวจีน

นางกำสุยฮินและนางบิฮูฮิน

นางทั้งสองเป็นภรรยาของเล่าปี่ ปรากฏบทบาทใน
หลายครั้งหลายตอน แต่มีวิกฤตการณ์สองครั้งที่พิสุจน์
ความดีของนางทั้งสอง ครั้งหนึ่งเมื่อพลัดพรากจากเล่าปี่

ต้องระเห่ร่อนไปกับกวนอู พำนักอาศัยอยู่ที่เมืองฮูโต
ของโจโจ ครั้งนั้นทั้งนางกำสุยฮินและนางบิฮูฮินตกอยู่
ในสถานการณ์คับขันอันตราย แต่เพราะมีจิตใจสัตย์ซื่อ
ต่อเล่าปี่ผู้สามี จึงคอยระวังรักษาตัวมิให้ทหารโจโฉฆ่มแหง
รังแกได้ แม้กวนอูเองมีโอกาสดูแลอย่างใกล้ชิด นางทั้งสอง
ก็วางตัวในฐานะพี่สะใภ้ที่ตีมิให้ผู้อื่นนินทาว่าร้ายได้
จนเหตุการณ์คลี่คลายลงทั้งกวนอูและภรรยาทั้งสองของ
เล่าปี่ได้กลับคืนสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัยทุกประการ³⁶

ในวิกฤตการณ์ครั้งที่สอง นางบิฮูฮินได้พิสุจน์ให้
เห็นความรักแท้ของภรรยาและแม่ กล่าวคือในการศึกครั้ง
หนึ่ง นางกำสุยฮินและนางบิฮูฮินพลัดจากกองทัพคู่กัน
ของเล่าปี่ นางทั้งสองอุ้มบุตรเล่าปี่ที่เกิดกับนางกำสุยฮิน
ชื่อ อาเต๋า หนีฝ่าข้าศึกจนแทบจะเอาชีวิตไม่รอด พอติดจูล่ง
นายทัพพุ่มของเล่าปี่ตามมาช่วย แต่นางบิฮูฮินบาดเจ็บ
เพราะต้องอาวุธที่เท้า แม้นางจะขอร้องให้จูล่งพาอาเต๋า
กลับไปแต่ลำพัง แต่จูล่งไม่ยินยอม นางบิฮูฮินจึงตัดสินใจ
โดดน้ำฆ่าตัวตายในทีนั้นเพื่อตัดปัญหา นางได้ทำ
หน้าที่ของแม่ที่ประเสริฐและภรรยาผู้เสียสละชีพในยาม
คับขันเพื่อความปลอดภัยของบุตร และเพื่อตระกูลของสามี
จะได้มีผู้สืบสกุล³⁷ นับว่านางบิฮูฮินได้รับการไว้ซึ่ง
คุณธรรมของภรรยาที่ดีและแม่ที่ดีอีกด้วย ผู้ประพันธ์เรื่อง
สามก๊ก ชมเชยความเสียสละของนางบิฮูฮินได้ว่า

ศึกประชิดติดพันอันตรายนัก
เดินเท้าจักช่วยลูกได้ไฉน
โจนน้ำตายหมายลูกจะอยู่ต่อไป
กล้าหาญไซ้ไรใครจะจริงยิ่งกว่านาง³⁶

ตัวละครหญิงอีก 2 ตัว แม้มีบทบาทเพียงน้อยนิด
ในเรื่อง สามก๊ก แต่ก็เป็นตัวอย่างของ “ภรรยาที่ซื่อสัตย์”
เช่นเดียวกับนางกำสุยฮินและนางบิฮูฮิน คนแรกที่จะ
กล่าวถึงคือ นางบิฮูฮิน ภรรยาฝ่ายของซุนเซียง น้องชาย
ซุนกวน นางเป็นหญิงรูปงาม มีความเฉลียวฉลาด และ
ชำนาญในการพยากรณ์ นางตรวจดวงชะตาของสามี

ทราบว่าจะถูกทำร้ายถึงชีวิต เหตุการณ์เป็นจริงตามคำทำนาย ชุนเซียงไปร่วมงานเลี้ยงแล้วถูกคนของตน คือ อิหล่ากับได้อ้วนทรยศ เมื่อชุนเซียงเสียชีวิตแล้ว อิหล่ายึดสมบัติส่วนตัวของชุนเซียงและหมายจะรับนางซีฮูหยินเป็นภรรยาบ่อย นางซีฮูหยินตั้งมั่นในความสัตย์ซื่อต่อสามี แสร้งบ้ายเบี่ยงว่ายยังอยู่ในระหว่างไว้ทุกข์ให้สามี แล้วนางวางแผนกับคนสนิทของสามีขจัดศัตรูได้สำเร็จ วิศวกรรมของนางเล่าลือไปถึงเมืองกังต้ง ชุนกวนจึงเดินทางมารับนางและครอบครัวไปเลี้ยงดู ต่างพากันสรรเสริญคุณความดีของนางซีฮูหยินในครั้งนี้ไว้ว่า

อันความซื่อสัตย์ต่อภัสดา
แม้เหล็กกล้าหาแกร่งแรงเท่าไม้
ทาสผู้น้อยยอมถวายทั้งกายใจ
ก็ยังไม่เทียบอย่างนางพญา³⁹

นางแฮหัวฮูหยินเป็นสตรีมีอีกท่านหนึ่งที่แสดงความซื่อสัตย์มั่นคงต่อสามี นางเป็นภรรยาของโจวซุนชก เมื่อนางเป็นม่ายไม่นานบิดาจะหาสามีใหม่ให้แต่นางไม่ยินยอม จึงพิสูจน์ความซื่อสัตย์ของนางด้วยการเชือดใบหูออกข้างหนึ่ง และเมื่อถูกบังคับเป็นครั้งที่สอง นางประกาศ

กวนอูคุ้มครองนางกำฮูหยินและบิฮูหยิน

ว่าจะเชื่อจุมกทั้งเสีย ญาติพี่น้องของนางต่างประณามว่ากล่าวนางแสบหัวสูหยินว่าเป็นคนโง่ ไม่รู้จักโอนอ่อนปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ผันแปร โดยเลือกหาสามีคนใหม่เป็นที่พึ่ง นางจึงตอบโต้ด้วยความรักของภรรยาที่ตั้งมั่นในคุณธรรมความซื่อสัตย์ว่า

“ โบราณว่าไว้ว่า อันคนดีมีศีลธรรมประจำใจ ย่อมไม่ผันแปรไปตามความรุ่งเรืองหรือความหายนะ ผู้มีความจงรักภักดีที่แท้ย่อมไม่เอาความเป็นความตายเป็นเรื่องเปลี่ยนใจ เมื่อครั้งแซ่รุ่งเรืองอยู่นั้น เราตั้งสัตย์ปฏิญาณไว้ว่า จะอยู่กับเขาจนตาย ครั้นมาบัดนี้ เขาถึงซึ่งความพินาศดับสูญแล้ว เราจะหนีเอาตัวออกห่างได้อย่างไร? ทำดังนั้น ก็เหมือนสัตว์เดี้ยวจานนั่นเอง เราหาใช้คนเช่นนั้นไม่!”⁴⁰

นางได้รับการภัยโทษจากสุมาลี ผู้ตั้งใจกวาดล้างตระกูลโจและยังได้รับอนุญาตให้ซุบเสียงเด็กชายเป็นบุตรบุญธรรมเพื่อให้สืบทอดแซ่โจสืบไปด้วยผู้ประพันธ์ สามก๊กสรรเสริญนางแสบหัวสูหยินไว้ดังนี้

ผงบนหญ้าหาได้ทุกหนแห่ง
หาใครแกร่งแนวแน่อย่างแสบหัว
ตั้งสัตย์มั่นรักนวลสงวนตัว
ดีหรือชั่วฝั่วเดียว ๆ เกี้ยวใคร⁴¹

ตรงข้ามกับภาพพจน์ที่ตั้งมาของภรรยาในอุดมคติเหล่านี้ ผู้เขียน สามก๊ก ได้เสนอภาพของผู้หญิงที่ชั่วร้ายทรยศต่อสามีไว้ด้วย ดังเห็นได้จากตัวละครชื่อนางลิซุ่นเอี้ยน นางเป็นภรรยาหน้าของอุยกุ้ย แต่คบชู้กับเปียวเด็กซึ่งเป็นน้องภรรยาหลวงของอุยกุ้ย เปียวเด็กมีใจทรยศต่ออุยกุ้ย เพราะหวังจะได้นางลิซุ่นเอี้ยนมาเป็นภรรยา จึงคิดกำจัดอุยกุ้ย เอาความลับที่อุยกุ้ยวางแผนปองร้ายโจโจไปแจ้งแก่โจโจ โดยที่นางลิซุ่นเอี้ยนเห็นชอบด้วย แต่หลังจากที่โจโจปราบอุยกุ้ยแล้ว โจโจตัดสินใจลงโทษเปียวเด็กและนางลิซุ่นเอี้ยนเสียด้วย เพราะเห็นว่าทั้งสองเป็นคนเนรคุณ

ส่วนนางลิซุ่นเอี้ยนก็ขาดคุณธรรมอันดีของภรรยาผู้ซื่อสัตย์ดังที่กล่าวจนจบพรณาไว้ว่า

อันเปรี้ยวเด็กทรยศอดสูนัก
ลิซุ่นเอี้ยนแพ่รักทั้งน้องพี่
ถูกใจโจจับฆ่า ไม่ปราณี
คนอย่างนี้เป็นผีก็สมควร⁴²

นางซุนสูหยิน

ตัวละครหญิงผู้ที่มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่านางกำสุหยินและนางปีสูหยินเลย ในเรื่อง สามก๊ก นางซุนสูหยินปรากฏเป็นภรรยาคนที่ 3 ของเล่าปี่⁴³ การแต่งงานระหว่างเล่าปี่และนางซุนสูหยิน เดิมทีเป็นแผนของจิวยี่กับซุนกวนที่จะใช้นางเป็นเครื่องมือกำจัดเล่าปี่ แต่เหตุการณ์กลับพลิกผันเพราะขงเบ้งรู้ทันและแก้สถานการณ์ได้ ทำให้การแต่งงานครั้งนี้กลายเป็นงานที่เอิกเกริกรับรู้และยินยอมโดยมารดาของนางซุนสูหยินเองซึ่งทำให้แผนของจิวยี่และซุนกวนต้องเลิกรูปไป อย่างไรก็ตาม เมื่อนางซุนสูหยินแต่งงานกับเล่าปี่แล้วนางก็ได้ปฏิบัติตัวเป็นภรรยาที่ดีเอาอกเอาใจเล่าปี่ให้อยู่กินกับนางที่กึ่งตั้งอย่างสุขสบายจนเวลาผ่านไปปีเศษเล่าปี่เสพลุขอย่างเพลิดเพลินไม่คิดกลับเงงจี้ที่ตั้งมั่นของตนและครอบครัว ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้เป็นที่พึงพอใจต่อจิวยี่และซุนกวนผู้หวังจะกำจัดเล่าปี่อยู่ทุกขณะ จึงเดือดร้อนถึงขงเบ้งต้องใช้กลอุบายหลอกเล่าปี่ว่าโจโจจะยกทัพตีเงงจี้ ครอบต้องรีบเดินทางกลับบ้าน นางซุนสูหยินเมื่อทราบข่าวนี้ก็สับสนใจเดินทางกลับบ้านพร้อมกับเล่าปี่ผู้สามีโดยนางเป็นผู้วางอุบายพาเล่าปี่หนีออกจากกั๋งตั้งไปได้ โดยแอบไปขออนุญาตมารดาว่าจะขอไปนอกเมืองทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของเล่าปี่ มารดาเห็นว่าเป็นเรื่องถูกต้องตามประเพณีจึงอนุญาต นางซุนสูหยินแสร้งทำที่เซ่นไหว้อยูริมแม่น้ำแล้วพาเล่าปี่หนีไปด้วยความเฉลียวฉลาดครั้งนี้ของนางซุนสูหยินทำให้เล่าปี่ถึงขนาดคุกเข่าคำนับที่เท้าภรรยา นางซุนสูหยินยังแสดงความสามารถในเชิงกระบี่ป้องกันข้าศึกให้แก่เล่าปี่ระหว่าง

ที่เดินทางไปกองจิวเพราะขุนกวนสั่งให้ทหารขัดขวางการเดินทาง นางขุนสูหยินรบพุ่งฝ่าฟันอุปสรรคจนรอดพ้นไปถึงเมืองกองจิวโดยปลอดภัย นางอยู่กับเล่าปี่ที่กองจิวได้ไม่นาน ขุนกวนก็ส่งสาส์นหลอกนางว่ามารดาของนางเจ็บหนักให้เดินทางไปดูใจ ด้วยความกตัญญูนางจึงรีบเดินทางกลับและพบว่าถูกหลอกและถูกกักตัวไว้ที่กั้งตั้งไม่ได้พบกับเล่าปี่อีกเลย ภายหลังเมื่อนางขุนสูหยินทราบข่าวว่าเล่าปี่เสียชีวิตในที่รบด้วยความรักและซื่อสัตย์ต่อเล่าปี่ นางจึงโดดน้ำตายในที่สุด มีผู้สร้างศาลเจ้าไ่วริมฝั่งน้ำนั้นให้ชื่อว่า “ศาลนางผู้แก่ลวกกล้า” หลัวก้วนจงแต่งกลอนไว้อาลัยว่า

*เล่าปี่แตกทัพพ่ายมลายสิ้น
ข่าวระบิลว่าตายกลางสนาม
ขุนสูหยินสิ้นใจไม่สิ้นนาม
ใจน้าวตามสามีไม่รีรอ⁴⁴*

นับว่านางขุนสูหยินเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมอีกท่านหนึ่ง นางได้ทำตัวเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี หากจะเทียบกับนางก่าสูหยินและนางบิฮูหยินแล้ว นางขุนสูหยินมีลักษณะของตัวละครหญิงฝ่าย “ปู้” ส่วนอีกสองท่านคือตัวละครหญิงฝ่าย “บุ๋น” กล่าวคือ ฝ่าย “ปู้” ถือดาบเคียงข้างสามี แต่ฝ่าย “บุ๋น” ค่อนไปทางกุลสตรีไม่ถนัดจับอาวุธ นางขุนสูหยินแสดงภาพของผู้หญิงที่มีทั้งความดีงาม และความกล้าหาญเยี่ยงนักรบ ลักษณะของหญิงนักรบเช่นนางขุนสูหยินนี้ ในเรื่อง สามก๊ก หากผู้ที่เสมอได้ยาก นางขุนสูหยินจึงเป็นตัวละครหญิงที่เด่นกว่าตัวอื่นในแง่มุมนี้เอง นักวิจารณ์บางท่านได้กล่าวชมเชยบุคลิกที่กล้าหาญของนางขุนสูหยินและยกย่องว่าเป็นวีรสตรีดีเด่นในยุคสามก๊กอีกท่านหนึ่ง⁴⁵

และถ้าจะกล่าวต่อไปถึงตัวละครหญิงฝ่าย “ปู้” ที่พบในเรื่อง สามก๊ก แล้ว นางจกหยงสูหยินภรรยาที่รักของฝีมืดของเบ้งเฮ็กสมควรที่จะบันทึกไว้ในที่นี้ นางเป็นตัวละครหญิงที่กล้าหาญมากและมีความสามารถพิเศษใน

การใช้กระบี่พุ่งเป้าได้อย่างแม่นยำหาผู้ทัดเทียมยาก เมื่อครั้งเบ้งเฮ็กรบแพ้งเบ้งเป็นครั้งที่ 5 ทำให้เบ้งเฮ็กเกิดความท้อแท้ นางจึงอาสาเป็นแม่ทัพออกรบเสียเองปรากฏว่านางจกหยงสูหยินสามารถเอาชนะข้าศึกได้อย่างงดงามทั้งเดี่ยวหึ่งและม้าตงนายทัพของเบ้งตงเป็นเชลยของนางจกหยง เมื่อความทราบถึงของเบ้งก็มิบัญชาให้ม้าต๋ายจูล่ง และอูยเอี้ยน แม่ทัพฝีมือเอกประชันฝีมือกับนางจกหยง ไม่ว่าจะจอมทัพทั้ง 3 จะพยายามหลอกล่อนางอย่างไร นางก็ได้หลงกล พยายามจะต้อนให้นางหลงเข้ามาในที่ที่ตั้งค่ายล้อมไว้ นางรู้ทันทุกครั้ง จนในที่สุดต้องใช้วิธีตะโกนด่าอย่างหยาบช้า จึงค่อยได้ผล นางโกรธจัดคุมอารมณ์ไม่ได้ขับม้าตามข้าศึก หลงกลของม้าต๋ายซึ่งนำทหารซุ่มไว้แล้ว ม้าต๋ายเตรียมบ่วงดักไว้ นางขับม้าผ่านจึงสะดุดตกจากม้าถูกข้าศึกจับเป็นเชลย ของเบ้งประจักษ์ในความกล้าหาญและความสามารถของนาง จึงเสนอให้เบ้งเฮ็กรับนางจกหยงคืนไปโดยนำเดี่ยวหึ่งและม้าตงที่นางจกหยงจับไปเป็นเชลยส่งคืนให้ขงเบ้ง บทบาทของนางจกหยงสูหยินกล่าวไว้เพียงสั้น ๆ แต่ก็สะท้อนถึงความกล้าหาญของสตรีที่ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับบ้านเมือง⁴⁶

นางงอ๊กก็ได้และมารดาซีซี

ในเรื่อง สามก๊ก หลัวก้วนจงนอกจากจะเสนอภาพของบุตรสาวผู้กตัญญูอย่างเช่น นางเตียวเสียน และภาพของภรรยาที่สัตย์ซื่อถือคุณธรรมอย่างเช่นภรรยาของเล่าปี่ทั้งสามคนแล้ว ยังได้สร้างภาพของมารดาผู้มีความดีอีกด้วย ดังเช่น นางงอ๊กก็ได้ มารดาของนางขุนสูหยินผู้ไม่ยินยอมให้ขุนกวนใช้ลูกสาวตนเป็น “เหยื่อการเมือง” เพราะเท่ากับเป็นการรำนางขุนสูหยินทั้งเป็นแผนของขุนกวนและจิวมีว่าจะหลอกเล่าปี่ว่ายกนางขุนสูหยินให้เป็นภรรยาแล้วทำอุบายฆ่าเล่าปี่เสีย นางงอ๊กก็ได้ เมื่อทราบความลับนี้ก็โกรธ และขัดขวางห้ามปรามขุนกวนไว้แล้วนางก็ทำหน้าที่ของมารดาที่ดีคือแก้ไขสถานการณ์ให้

ลูกสาวได้แต่งงานกับเล่าปี่จริง ๆ อย่างสมเกียรติก่อนที่นางจะตัดสินใจยกนางซุนสูหยินให้เล่าปี่นางมิได้ตั้งอยู่บนความประหม่า อาศัยความรอบคอบตัวและบุคลิกของเล่าปี่เสียก่อนจนนางมั่นใจแล้วจึงยินยอม⁴⁷ นางงอ๊กก็เป็นมารดาที่มีจิตใจเมตตายึดมั่นในความถูกต้องของจารีตประเพณีความเข้าใจและอ่อนโยนต่อบุตร สั่งสอนบุตรให้มีคุณธรรมจรรยาและให้ยึดมั่นในจารีตประเพณีอันดีงาม นับว่านางมีคุณสมบัติของมารดาในอุดมคติทีเดียว⁴⁸

มารดาของซีซีเป็นตัวละครหญิงอีกตัวหนึ่งที่ผู้เขียนเรื่อง สามก๊ก ตั้งใจสอดแทรกไว้ในเนื้อเรื่องตอนหนึ่งเพื่อเป็นตัวอย่างอันดีของมารดาผู้ยึดมั่นในคำสั่งสอนของตน มารดาซีซี มีความศรัทธาและจงรักภักดีต่อเล่าปี่ด้วยเห็นว่าเล่าปี่เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและเหมาะสมด้วยประการทั้งปวงที่จะสืบทอดราชวงศ์หั่น นางได้เลี่ยมสอนบุตรชายให้จงรักภักดีต่อเล่าปี่ นางพอใจมากที่ซีซีได้รับใช้ใกล้ชิดเล่าปี่ในฐานะเสนาธิการคนสำคัญ โจโฉทราบว่เล่าปี่ได้ซีซีเป็นที่ปรึกษาเอกก็วางแผนช่วงชิงซีซีมาอยู่กักของตนครั้งแรกเมื่อทาบตามซีซี โจโฉ ถูกปฏิเสธทันที ดังนั้นโจโฉจึงใช้วิธีการสกรปรกหลอกลวงซีซี โดยปลอมลายมือของมารดาของซีซี แก้งแต่งหนังสือว่ามารดาอยู่ที่เมืองฮูโต๋อยากให้ซีซีตามไปอยู่ด้วย ซีซีเชื่อสนิทเข้าใจว่าเป็นจดหมายของมารดา จึงตัดสินใจลาจากเล่าปี่รับเดินทางไปพบมารดาผู้แก่ชราเพื่อแสดงความกตัญญู มารดาเห็นซีซีเดินทางมากก็ตกใจ ครั้นทราบว่าซีซีถูกโจโฉหลอกลอยง่ายตายเช่นนั้นก็รู้สึกเจ็บแค้นและอับอายยิ่งนัก คำว่าซีซีอย่างเสียหายว่า

“ ใ้อัจฉริ ะทกระเหินไปที่โน่นที่นี้ตั้งหลายปี นึกว่าจะมีสติปัญญาเฉียบแหลมขึ้นบ้าง กลับโง่กว่าเก่าไปอีก เพียงแต่เห็นจดหมายก็เชื่อ เอาแต่กตัญญูเป็นที่ตั้ง มิได้พิจารณาห้ลายมือให้รอบคอบ เจ้าไม่รู้ดอกหรือว่าไฮ้โจโฉเป็นโจร ช่มเหงเจ้าฟ้าข้าแผ่นดิน เล่าปี่เป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นที่ลือลั่นทั้งสี่ทะเล เปรียบ

เสมือนกระเพาะของราชวงศ์หั่น เจ้าไปอยู่ด้วยก็เท่ากับอยู่กับนายที่ประเสริฐแล้ว มาบัดนี้เพียงแต่เจ้าเห็นจดหมายปลอมฉบับหนึ่ง ก็มิได้พิจารณาถี่ถ้วนทั้งที่สว่างมาหาที่มืด ให้เสียชื่อตัวเองว่าเป็นคนโง่โดยแท้ ข้าจะมีหน้าเห็นหน้าเจ้าอยู่ได้อย่างไร เจ้าทำให้บรรพบุรุษต้องอับยศอดสูยั้งนัก เสียชาติเกิดเปล่า ๆ ”⁴⁹

หลังจากนั้นมารดาซีซีก็ผูกคอตายเพื่อพิสูจน์ว่านางมิได้สมรู้ร่วมคิดด้วยกับโจโฉ ทั้งหนักความละเอียดที่บุตรชายของนางไม่สามารถรักษาความลับชื่อต่อนายได้ ตลอดจนประกาศให้โลกรู้ว่านางมีความเด็ดเดี่ยวมั่นคงเพียงใด ต่อปรัชญาการเมืองของนาง มีความกล้าหาญที่จะแสดงจุดยืนในเรื่องนี้ จะเห็นว่านางกล้าดำประกาศความเลวของโจโฉ และแสดงความรู้สึกที่เสื่อมใสในตัวเล่าปี่อย่างจริงใจ หลัวกัวนจงได้สรรเสริญมารดาซีซีว่า

อันมารดาซีซีนี้นิเศษ
ตั้งแสงศรีสุริเยศจะหาไหน
รักษาสัตย์บริสุทธิ์ยิ่งใครใคร
สอนลูกให้ทำดีปรึกษาเขาว์
ถึงลำบากยากแค้นแสนทนต์
จิตใจแกร่งแข็งสู้ตั้งภูเข
ด้วยจงรักภักดีไม่มีเบา
หนักก็เอาสู้ได้ให้โลกลือ
กล้าสรรเสริญเล่าปี่ทุกทีไป
กล้าดำใสโจโฉโดนัทหรือ
แม้กระทะทองแดงร้อนแรงฤ
เอามิดขวานมาถืองก็ไมกลัว
ลูกหลงผิดแม่เสียเพลี่ยจริงจริง
เจ็บใจยิ่งชาวประชาจะแยมหัว
เสียเกียรติแม่ลูกงั่งตั้งควายวัว
แม่ขอตัวขอตายแก้ภัยเอย⁵⁰

หากจะพินิจพิจารณาบทบาทของตัวละครหญิงในกลุ่มสุดท้ายนี้จากแง่มุมของการสร้างโครงเรื่องหรือพล็อตเรื่องแล้วตัวละครเหล่านี้มีความสำคัญไม่น้อย เริ่มตั้งแต่นางเดียวเสียนสาวงามแห่งยุคผู้กตัญญูและรักชาติเป็นกุญแจสำคัญในการโค่นล้มตั้งโต๊ะผู้ทรยศต่อแผ่นดิน หากมิได้นางเดียวเสียนแล้ว ตั้งโต๊ะคงได้ขึ้นมาเป็นใหญ่ในขณะนั้นและจิตใจก็คงต้องรอร่องที่จะเข้ายึดอำนาจในราชสำนักของราชวงศ์หันต่อไป นางซุนซูหยิน วีรสตรีนักรบที่เก่งกล้าสามารถแห่งยุคเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เล่าปี่มีชีวิตรอดจากคมดาบของทหารฝ่ายซุนกวนผู้หวังจะสังหารเล่าปี่ให้จงได้ หากมิได้นางซุนซูหยินช่วยในครั้งนั้น ซุนกวนก็คงจะทำการได้สำเร็จ และก๊ิกของเล่าปี่ก็คงระส่ำระสายขาดผู้นำที่จะรวมตัวกันได้ดังเดิม นางบิฮูหยิน ผู้สร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่เสียสละชีวิตเพื่อบุตรและความอยู่รอดปลอดภัยของทายาทตระกูลเล่า หากมิได้การตัดสินใจอันเด็ดเดี่ยวกล้าหาญของนางแล้ว ก๊ิกของเล่าปี่คงขาดผู้สืบทอดราชวงศ์เป็นแน่ ส่วนตัวละครหญิงตัวอื่น ๆ เช่น มารดาของซีซี นางซีฮูหยิน และนางแฮหัวซูหยิน เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีบทบาทไม่ค่อยเด่นนัก แต่หลว่กัวนจงก็ให้ความสำคัญต่อคุณสมบัติทางจิตใจของตัวละครเหล่านี้ไม่น้อย ดูได้จากการตอบย้ำถึงคุณงามความดีที่ตัวละครเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังประทับใจและยังจดจำสืบทอดต่อกันมา ดังปรากฏไว้ในเพลงและคำกลอนของชาวบ้านซึ่งหลว่กัวนจงได้นำบทกลอนสรรเสริญความดีงามของตัวละครหญิงเหล่านี้ มาสอดแทรกไว้ในนิทาน สามก๊ก ของเขาด้วยเสมอ

จะเห็นได้ว่าตัวละครหญิงใน สามก๊ก เท่าที่วิเคราะห์มาข้างต้นแสดงบทบาทที่แตกต่างหลากหลายกันอยู่ อย่างไรก็ตามก็คิดว่าตัวละครทุกตัวมีส่วนสร้างภาพสะท้อนร่วมกันประการหนึ่งนั่นก็คือ ความจริงที่ว่า ชีวิตในโลกการเมืองโดยเฉพาะในยุคที่สับสนวุ่นวายแก่งแย่งอำนาจกันอย่างยุคสามก๊กนั้นพบแต่ความไม่แน่นอน เพราะอำ-

นาจวาสนาทางการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่จริงยั่งยืน ฉันทได้กัฉันทนั้น ชะตากรรมของผู้หญิงใน สามก๊ก ย่อมสะท้อนให้เห็นความอนิจจังเช่นกัน บ้างต้องปราชัยดับสิ้นลงอย่างน่าอนาถเพราะกิเลสทะเยอทะยานในอำนาจวาสนา บ้างต้องตกเป็นเหยื่อหรือแพะรับบาปเพราะการแก่งแย่งชิงอำนาจ และบ้างต้องตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่นเพื่อได้มาซึ่งอำนาจ ทุกชีวิตเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” และ “การเมือง” ย่อมได้รับผลกระทบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หลว่กัวนจงผู้ประพันธ์เรื่อง สามก๊ก พยายามชี้แนะให้เห็นสังขธรรมของชีวิตในบริบทของการเมืองข้อนี้โดยได้กล่าวสรุปไว้ในบทกลอนบทสุดท้ายก่อนจบเรื่อง สามก๊ก ว่า

*อนิจจาสารพันเหมือนฝันไป
แปรเปลี่ยน ได้ไม่เห็นเป็นแก่นสาร
ซึ่งสามก๊กฆ่ากันบรรลัยลาญ
ก็เสียการสูญเปล่าเศร้าจริงเอย*⁵¹

อย่างไรก็ตาม หลว่กัวนจงมิได้มองชีวิตในแง่ร้ายในขณะที่เขาชี้ให้เห็นสังขธรรมความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตการเมือง เขาก็ได้ตอกย้ำให้เห็นคุณค่าของการทำความดีดังที่เขาได้พยายามสร้างสรรค์ตัวละครหญิงหลายตัวที่มีโอกาสสร้างคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง สร้างวีรกรรมที่ทำให้คนรุ่นหลังจดจำสรรเสริญต่อ ๆ กันไป ยึดมั่นในคุณธรรมจรรยาอันเป็นแบบอย่างที่ดี ชื่อเสียงและคุณงามความดีเหล่านี้ต่างหากที่พิสูจน์ให้มนุษย์เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ตายเป็นสิ่งที่อยู่คู่ฟ้าและจริงยั่งยืนไปนานแสนนาน

ดังนั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่าการสร้างตัวละครหญิงในเรื่อง สามก๊ก หลว่กัวนจงมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนสองประการ นั่นก็คือ ประการแรกต้องการสะท้อนสังขธรรมแห่งชีวิตที่ประมวลงได้จากประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะยุคสามก๊ก เป็นยุคสมัยที่เห็นสังขธรรมนี้ได้เด่นชัดที่สุด ประการที่สอง หลว่กัวนจงต้องการใช้ตัวละครของเขาเป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนเชิงคติธรรม โดยยกย่องสรรเสริญตัวละครที่ประกอบกรรมดีและประณามผู้ประกอบกรรมชั่ว

เพื่อสอนให้เข้าใจถึงคุณค่าของการประกอบคุณงามความดีว่าแม้เหตุการณ์จะล่วงเลยไปแล้วแต่ชื่อเสียงและเกียรติยศตลอดจนความดีงามของมนุษย์มิได้ดับสลายไปด้วย ดังเช่นชื่อเสียงและความดีงามของนางเดียวเสียนได้เผยแพร่ขจรขยายไปทั่วโลก พร้อม ๆ กับการเผยแพร่นิทาน สามก๊ก ของหลัวกั๋วจงไปทั่วทุกมุมโลกนั่นเอง

เชิงอรรถ

1. สำหรับนักอ่านหน้าใหม่ผู้ยังไม่คุ้นกับเรื่องราวของ สามก๊ก ขอแนะนำให้อ่าน “เค้าเรื่องย่อ” เรียบเรียงโดย อาจารย์ ยง อิงคเวทย์ ซึ่งผู้เขียนได้นำมาพิมพ์ไว้ใน “ภาคผนวก” ของบทความนี้แล้ว
2. งานเขียนวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการไทยเท่าที่ปรากฏมี 5 ฉบับ
 - 1) ประพัฒน์ มโนมัยวิบูลย์, “สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509
 - 2) มานิตย์ เสถียมพรพาณิชย์ “ผู้นำกับการบริหารในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522
 - 3) จินตนา อันวานินวัฒน์ “การศึกษาเปรียบเทียบความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527
 - 4) สุนันท์ พวงพุ่ม, “การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร 2528
 - 5) Malinee Dilokwanich, “ Samkok : A Thai Adaptation of a Chinese Novel, ” Diss., University of Washington, 1983
3. งานค้นคว้าที่ได้สร้างคุณูปการอันล้ำค่าแก่การศึกษาเรื่อง สามก๊ก ได้แก่ผลงานของสังข์ พัดโนทัย พิชัยสงครามสามก๊ก (2 เล่ม) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ใหม่โดยศิลปบรรณาการ พ.ศ. 2529 ส่วนบทความวิชาการอื่นๆ ได้แก่
 - 1) มาลินี ดิลกวนิช, “เอกลักษณ์ไทยในสามก๊ก : รูปแบบการประพันธ์ วารสารธรรมศาสตร์ ที่ 13 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2527), หน้า 124 - 133
 - 2) มาลินี ดิลกวนิช, “สามก๊ก” : จุดเริ่มสำคัญของการรับวรรณกรรมจีนสู่วรรณกรรมไทย” เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในโอกาสงานฉลองครบรอบ 10 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 5 กรกฎาคม 2528
4. หนังสือที่ศึกษาเรื่อง สามก๊ก ได้รับการเผยแพร่ในปัจจุบันคือ
 - 1) ทองแถม นาถจำนง (แปล) เขี้ยวซุจ (เรียบเรียง), กลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม, (กทม. : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า) 2531
 - 2) ทำนุ นวยุค (แปล) จากปัญญาขงเบ้ง, (กทม. : สำนักพิมพ์อินทผาโผล่), 2532

- 3) เขียวชัย เขียวมารเมธ, สามก๊กปริทัศน์, (กทม. : บำรุงสาสน์), 2523
 - 4) นายตำรา ณ เมืองใต้, บุคคลภาคในสามก๊ก, (กทม. : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า), 2532
 - 5) ยาเส้น, สามก๊กฉบับนอกทำเนียบ : ขงเบ้ง, (กทม. : สำนักพิมพ์สมิต), 2532
 5. งานที่ศึกษาเปรียบเทียบตัวละครและเหตุการณ์ในวรรณกรรม สามก๊ก กับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มีผู้เขียนไว้ทั้งที่เป็นภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ ดังนี้
 - 1) โชติช่วง นาดอน, “บุคคลสามก๊ก” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 (กรกฎาคม 2532) หน้า 102 - 109
 - 2) ยง อิงคเวทย์, “สามก๊กจี และสามก๊กเอี่ยมฮี” ใน ขงนิพนธ์พจนานุกรมที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายยง อิงคเวทย์ (กทม. : ออฟเซทอาร์ตการพิมพ์), 2530
 - 3) ล. เสถียรสุด (เลียง เสถียรสุด), หลายชีวิตในพงศาวดารจีน, (กทม. : สำนักพิมพ์ ก. ไม้), 2526
 - 4) Ni Shihuai 倪世槐, Sanguo renwu yu gushi 三國人物與故事 (Taipei : Sanmin Shuju), 1972.
 - 5) Yu Zhenbang 余振邦, Sanguo renwu cong tan 三國人物叢譚 (Taipei : Taiwan shangwu yin shuguan), 1979.
 - 6) Zhu Xiuxia 祝秀俠, Sanguo renwu lun 三國人物論 (Taipei : Zhengzhong shuju), 1975.
 - 7) Zhuo Meng'an 禚夢庵, Sanguo renwu lun ji 三國人物論集 (Taipei : Taiwan shangwu yin shuguan), 1976.
 - 8) Zhuo Meng'an 禚夢庵, Sanguo renwu lun xu ji, 三國人物論續集 (Taipei : Taiwan shangwu yin shuguan), 1975.
 - 9) Winston Lih - Yeu Yang, “The Use of the ‘San - kuo chih’ as a Source of the San kuo - chih yen - i’ ” Diss., Stanford University 1971
 6. วิทยานิพนธ์ดุขภูษิต ของ Winston Yang ได้ชี้ให้เห็นเด่นชัดในประเด็นนี้
 7. ยง อิงคเวทย์, “สามก๊กจีและสามก๊กเอี่ยมฮี,” หน้า 130
 8. ศาสตร์ 4 แขนงที่กุสตรจีนตามจาริตประเพณีโบราณต้องเรียนรู้ได้แก่ 1) คุณธรรมจรรยา 2) วาทศิลป์
 - 3) การวางตัว 4) หน้าทีการงาน ที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของผู้หญิง ดู Shu - Chiung, Chao Chun, p.14
 9. Florence Ayscough, Chinese Women Yesterday and Today, (London : Jonathan Cape Ltd.), 1938, pp. 76 - 78.
 10. ดูรายละเอียดเหตุการณ์นี้ใน สามก๊ก ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน), ตอนที่ 2-3 หรือใน สามก๊ก ฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พัดโนทัย, บทที่ 2-4 เนื่องจาก สามก๊กฉบับแปลใหม่ ถอดความจาก ซานกั๋วเหียนอี้ ของหลัวกั๋วจงได้ละเอียดและใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาจีน การอ้างอิงถึงฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พัดโนทัย จึงเท่ากับเป็นการอ้างอิงถึงฉบับภาษาจีนด้วย
- ต่อจากนี้ไปการอ้างอิงถึงหนังสือ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จะเรียกโดยย่อว่า “พระคลัง”

และฉบับของวรรณไว พัดโนทัย จะเรียกว่า “วรรณไว”

11. วรรณไว, บทที่ 4, หน้า 121-123.
12. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 54 หรือ วรรณไว, บทที่ 66
13. วรรณไว, บทที่ 66, หน้า 2296
14. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 36-37 หรือวรรณไว, บทที่ 39-41
15. วรรณไว, บทที่ 2, หน้า 67
16. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 21 หรือวรรณไว, บทที่ 23-24
17. วรรณไว, บทที่ 24, หน้า 884
18. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 81 หรือ วรรณไว, บทที่ 109
19. วรรณไว, บทที่ 109, หน้า 3668
20. ุคณศ สองเสา ผู้อยู่เบื้องหลังบัลลังก์จักรพรรดิ (กทม.: สำนักพิมพ์อินทayang), 2532
21. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 70 หรือวรรณไว, บทที่ 91
22. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 79 หรือวรรณไว, บทที่ 105
23. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 54 หรือวรรณไว, บทที่ 66
24. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 14 และวรรณไว, บทที่ 16, หน้า 584
25. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 15 หรือวรรณไว, บทที่ 16
26. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 22 หรือ วรรณไว, บทที่ 26
27. เรื่องราวของนางไซซี อ่านได้จาก Shu - Chiung, Hsi Shih, (Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd.) 1981
28. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 39 หรือวรรณไว, บทที่ 44
29. Ni Shihuai 倪世槐, Sanguo renwu yu gushi 三國人物與故事 (Taipei : Sanmin shuju), 1972, หน้า 104
30. ุรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 7 หรือวรรณไว, บทที่ 8-9
31. วรรณไว, บทที่ 8, หน้า 266
32. วรรณไว, บทที่ 8, หน้า 266-267
33. วรรณไว, บทที่ 8, หน้า 268
34. นักวิชาการทั้งชาวจีนและชาวไทยที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบตัวละครในนิทาน สามก๊ก ของหลัวก้วนจง กับข้อเท็จจริงที่ค้นพบได้จากหลักฐานทางข้อเขียน เช่น บันทึกประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุสมัยสามก๊ก ต่างยืนยันพ้องกันว่า นางเตียวเสียนนั้นไม่มีตัวจริงในประวัติศาสตร์ ุรายละเอียดในประเด็นนี้จาก
 - 1) ยง อิงคเวทย์, “สามก๊กและสามก๊กเขียนหนี”, หน้า 123
 - 2) ล. เสถียรสุด, หลายชีวิตในพงศาวดารจีน, หน้า 224
 - 3) Yu Zhenbang, Sanguo renwu cong tan, หน้า 165-166
35. สตรีจีนที่ได้รับยกย่องว่างดงามที่สุดในประวัติศาสตร์อีก 3 ท่านคือ นางไซซี 西方施

(ศตวรรษที่ 5 ก่อน ค.ศ.), นางหวังเจาจุน 王昭君 (53 B.C. - A.D. 18) และนางหยางกุยสุย 楊貴妃 (คริสต์ศตวรรษที่ 8) เรื่องราวอมตะของสตรีงามทั้งสามนี้หาอ่านได้จาก

- 1) Shu - Chiung, Hsi Shih, (Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd.), 1981.
- 2) Shu - Chiung, Chao Chun, (Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd., 1981.
- 3) Shu - Chiung, Yang Kuei - fei, (Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd.), 1981
- 4) ศรีจิตรา, เปิดกรูผู้หญิงดังในอดีต, (กทม. : สำนักพิมพ์บริษัท พี. วาทิน พับลิเคชั่น จำกัด), ม.ป.ป.
36. ดูรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 22-23 หรือ วรรณไว, บทที่ 26-28
37. คุณสมบัติที่ว่าภรรยายอมเสียสละชีวิตในสถานการณ้ฉุกเฉิน เป็นคุณธรรมประการหนึ่งของภรรยาที่ดี ตามจาริตประเพณีจีนโบราณดูใน Florence Ayscough, **Chinese Women Yesterday and Today**, (London : Jonathan Cape Ltd.), 1938, p. 286
38. วรรณไว, บทที่ 41, หน้า 1468
39. วรรณไว, บทที่ 38, หน้า 1363
40. วรรณไว, บทที่ 107, หน้า 3600
41. วรรณไว, บทที่ 107, หน้า 3601
42. วรรณไว, บทที่ 57, หน้า 1971
43. ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เล่าว่ามีภรรยาหลายคนแต่งงานเพื่อประโยชน์ทางการเมืองอย่างน้อย 7 ครั้ง ดูใน หลายชีวิตในพงศาวดารจีน ของ อ. เสถียรสุด, หน้า 22-25
44. วรรณไว, บทที่ 84, หน้า 2840-2841 เรื่องราวของนางซุนฮูหยินในเรื่อง สามก๊ก เริ่มตั้งแต่ ตอนที่ 45 ในฉบับพระคลัง และจบลงในตอนที่ 65 สำหรับฉบับของวรรณไว เริ่มตั้งแต่ บทที่ 54 และจบชีวิตลงใน บทที่ 84
45. Zhu Xiuxia, **Sanguo renwu lun**, หน้า 140 - 144.
46. ดูรายละเอียดในพระคลัง, ตอนที่ 69 หรือวรรณไว, บทที่ 90
47. ดูรายละเอียดใน พระคลัง, ตอนที่ 45 หรือวรรณไว, บทที่ 54
48. ตามความคิดโบราณของจีน ผู้เป็นมารดาในอุดมคติควรมีคุณธรรมความดี 9 ประการ คือ 1) สามารถสอนบุตรให้ยึดมั่นในจาริตประเพณี 2) มีศีลธรรมจรรยา 3) มีความเมตตา จิตใจงดงาม 4) มีความยุติธรรม 5) ปราศจากความโลภและเห็นแก่ตัว 6) มีจิตใจเด็ดเดี่ยวมั่นคง 7) มีความเข้าใจและให้อภัย 8) เป็นแม่เลี้ยงที่อ่อนโยน 9) เป็นแม่บุญธรรมที่อ่อนโยน Florence Ayscough, **Chinese Women Yesterday and Today**, p. 286
49. วรรณไว, บทที่ 37, หน้า 1305 - 1306
50. วรรณไว, บทที่ 37, หน้า 1306 - 1307
51. วรรณไว, บทที่ 120, หน้า 4026

ภาคผนวก

เค้าเรื่องนิทานสามก๊กของหลัวก้วนจง*

นิทานสามก๊กเริ่มเรื่องแต่พระเจ้าอั้นเต้ของราชวงศ์ฮั่น สกิดกันโอกาสของขุนนางคนดีที่จะรับใช้บ้านเมือง กลับหลงเชื่อแต่ขุนนางชั้นที่ (คือพวกที่ถูกตอนแล้ว) ปลอ่ยให้พวกชั้นที่ร่วมกันทำการทุจริต ครั้นเมื่อพระเจ้าอั้นเต้สวรรคต พระเจ้าเลนเต้ขึ้นเสวยราชย์ พระเจ้าเลนเต้ยังหลงเชื่อพวกขุนนางชั้นที่มากขึ้น ต่อมาบ้านเมืองเกิดการจลาจลเนื่องมาจากพวกโจรโหดฆ่าเหลือองค์อำมาตย์รวมกันเป็นกองทัพจะล้มรัฐบาลราชวงศ์ฮั่น จลาจลพวกโจรโหดฆ่าเหลือลูกหลานไปหลายมณฑล รัฐบาลจึงต้องสั่งให้หน่วยทหารในมณฑลต่าง ๆ ร่วมกันปราบปรามพวกโจรระหว่างนั้นมีชายชาติวีรผู้รักชาติบ้านเมืองสามคนชื่อว่า เล่าปี่ กวนอูและเตียวหุยร่วมสาบานเป็นพี่น้องกัน แล้วไปอาสาสมัครเป็นทหารปราบปรามเหล่าโจร

พร้อมกันนั้นก็มีการเมืองโจรจากอีกคนหนึ่งชื่อ โจโจ ถือโอกาสในคราวปราบโจรโหดฆ่าเหลือสร้างสมกำลังทหารของตนจนเป็นกองทัพเข้มแข็ง ต่อมาโจโจมีโอกาสดกกองทัพเข้าไปปราบปรามจลาจลสมุนตั้งโต๊ะในเมืองหลวงได้สำเร็จ โจโจก็ยึดองค์พระมหากษัตริย์ (คือพระเจ้าเหี้ยนเต้) เป็นทางเพิ่มอำนาจของตนสำหรับออกคำสั่งบังคับเจ้าเมืองทั้งหลาย แยกยกกองทัพไปปราบขุนทัพใหญ่ ๆ ในหัวเมืองทางภาคเหนือราบคาบไปทีละคน บรรดาขุนพลที่มีกำลังแข็งแกร่ง เช่น ลิโป้ อ้วนเสี้ยว อ้วนสุด เหล่านี้ต่างต้องปราชัยแก่โจโจ แล้วโจโจก็คิดจะใช้กำลังทัพของตนรวบอำนาจการปกครองทั้งประเทศให้อยู่ในกำมือของตนให้ได้

ฝ่ายขุนกวนผู้ได้มรดกตกทอดจากขุนเกียนบิดา และขุนเซ็กผู้พี่ ก็ได้ยึดอาณาเขตที่ตั้งซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก

เฉียงใต้ โดยผู้มีปัญญาความรู้จำนวนมากเป็นที่ปรึกษา

ส่วนเล่าปี่ผู้ถือว่าเป็นเชื้อพระวงศ์พระวงศ์ห่าง ๆ คนหนึ่งของราชวงศ์ฮั่นตั้งใจจะกู้เมืองและฟื้นฟูอำนาจพระมหากษัตริย์ ได้พยายามต่อสู้กับโจโจอย่างไม่ยอมหยุดยั้ง แต่ต้องปราชัยแก่โจโจตลอดเวลา ต่อมาเมื่ออาจารย์ติแนะนำให้เล่าปี่ไปหาผู้มีความรู้ความสามารถอันแท้จริงคนหนึ่งชื่อชงเบ้ง เล่าปี่จึงออกสำเภาพายุกิ่เดินทางจากเมืองซินเอี้ยไปหาชงเบ้งยังบ้านไร่ที่โง้งลังกั้งแต่ไม่พบไปครั้งที่ 2 ก็ไม่พบ เล่าปี่ต้องไปหาอีกเป็นครั้งที่ 3 จึงได้พบชงเบ้ง เมื่อได้สนทนากันถึงภาวะการบ้านเมืองเป็นที่ถูกอกถูกใจกันแล้ว เล่าปี่ นายพล ราชินิกุลวัย 47 ก็ขอเชิญอาจารย์ชงเบ้งหมุ่มบ้านนา อายุ 27 ปี ออกมาช่วยกันกู้ชาติบ้านเมือง ชงเบ้งก็ตกลงรับเชิญ

ถึงแม้เล่าปี่จะได้ชงเบ้งเป็นเสนาธิการแล้วก็ตามแต่กองทัพของเล่าปี่มีกำลังด้อยกว่าโจโจ จึงถูกโจโจไล่กวาดต้อนถอยตลอดเวลา ในที่สุดเล่าปี่จำต้องร่วมมือกับขุนกวนเป็นกองทัพพันธมิตรใต้การรุกรานของกองทัพโจโจ และในสงครามเซ็กเป็ก (สงครามผาแดง) ครั้งนั้นด้วยอุบายอันแยบยลของชงเบ้งกับจิวอี้ร่วมกัน กองทัพพันธมิตรของเล่าปี่และขุนกวนก็สามารถตีกองทัพหิม่าของโจโจแตกพ่ายไปอย่างสิ้นเชิง นับเป็นสงครามที่ช่วยให้เล่าปี่มีโอกาสตั้งตัวได้ และสภาวะการเมืองเวลานั้นก็เริ่มมีเค้าแบ่งออกเป็นสามเส้า คือ โจโจอยู่ทางเหนือ ขุนกวนอยู่ทางแถบตะวันออก และเล่าปี่ยึดครองพื้นที่แถบเสฉวน และบางส่วนของสุหน่ากุกจิว กับแถบตะวันตกของชานสีเป็นอาณาเขต

ต่อมาทั้งฝ่ายเล่าปี่และขุนกวนซึ่งเคยเป็นพันธมิตรกันได้เกิดเหตุการณ์แตกร้างอย่างน่าเสียดาย คือฝ่ายขุนกวนตีชิงเอาเมืองเก็งจิวฐานทัพสำคัญของฝ่ายเล่าปี่จากกวนอูน้องร่วมสาบานเล่าปี่ กวนอูถูกลีบองทหารของขุนกวนจับและฆ่าตาย เตียวหุยน้องร่วมสาบานอีกคนหนึ่งของเล่าปี่

* เค้าเรื่องนี้เรียบเรียงโดย ยง อิงคเวทย์ โนน้อยเขียนเรื่อง "สามก๊กจั้งและสามก๊กเอี้ยนหนิง" หน้า 124-127

และกวนอูจะยกทัพไปล้างแค้นแทนกวนอู แต่กลับถูกผู้ใต้บังคับบัญชาของตนลอบฆ่าตาย แล้วมาตรกรสองคนนั้นหนีไปสวามิภักดิ์กับซุนกวน เล่าปี่จึงโกรธแค้นซุนกวนมาก

ในระยะเวลาใกล้ ๆ กันนั้นโจโฉตายลง โจผีบุตรคนโตของโจโฉได้สืบตำแหน่งแทนบิดา และใช้อำนาจบังคับให้พระเจ้าเหียนเต๋สละราชบัลลังก์โอนราชสมบัติได้ โจผีสถาปนาราชวงศ์วุ่ย ทางฝ่ายเล่าปี่ได้ข่าวว่าพระเจ้าเหียนเต๋ถูกปลดจากบัลลังก์และถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต ขงเบ้งและข้าราชการในเมืองฮั่นตงของเล่าปี่จึงเชิญฮั่นตงอ๋องเล่าปี่ขึ้นสวดยราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ฮั่นสืบต่อพระเจ้าเหียนเต๋

พระเจ้าเล่าปี่ไม่ลืมความเคียดแค้นที่น้องร่วมสาบานของพระองค์ถูกฝ่ายซุนกวนฆ่าตาย จึงยาตราทัพมีกำลังพลถึง 80 หมื่นไปตีเมืองกังตั๋ง โดยไม่ฟังคำทัดทานของขงเบ้งและข้าราชการบางคน แต่เมื่อทำศึกแล้ว พระเจ้าเล่าปี่กลับถูกกลอุบายของลกซุนแม่ทัพกังตั๋งตีพ่ายแตกสลายไปทั้งกองทัพ พระเจ้าเล่าปี่เองก็ประชวรหนัก และสิ้นพระชนม์ที่ตำหนักย่งอันหรือเมืองเป็กเต้ระหว่างทางที่ถอยทัพนั่นเอง

ก่อนสิ้นพระชนม์พระเจ้าเล่าปี่ได้ฝากฝังพระโอรสคือ เล่าเสี้ยน เล่าเอ็ง เล่าสิ่วไว้กับขงเบ้ง ทั้งมอบให้ขงเบ้งบริหารราชการแผ่นดินโดยตลอด ขงเบ้งรู้สึกซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณที่พระเจ้าเล่าปี่มีแก่ตน จึงเชิญเล่าเสี้ยนหรืออาเต๋าขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ที่เมืองเฮิงตูในเสฉวน แล้วขงเบ้งก็จัดการบริหารและพัฒนาบ้านเมืองให้ประชาราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข และด้วยขงเบ้งเองยกกองทัพไปปราบผู้แข็งข้อต่าง ๆ ทางชายแดนทิศตะวันตกเฉียงใต้จนสำเร็จ จากนั้นขงเบ้งก็เร่งบำรุงกำลังทหารและยกกองทัพไปปราบก๊กวุ่ยของโจผีหลายครั้ง

ต่อมาอีก 7 ปี ซุนกวนก็ทำพิธีราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ราชวงศ์หงอใช้เมืองเกี้ยนเจียนเป็นเมืองหลวง สถาปนาการณ์บ้านเมืองของประเทศจีนในเวลานั้นจึงเป็นรูปสามก๊กอย่างชัดเจน คือ มีก๊กฮั่น ก๊กวุ่ย และก๊กหงอ

ทั้ง ๆ ที่ขงเบ้งรู้ว่าพระเจ้าเล่าเสี้ยนไม่มีปัญญาความฉลาดซ้ายังสนพระทัยแต่ความสนุกสนาน แต่ขงเบ้งก็ยอมมอบกายเป็นราชพลีเพื่อสนองพระคุณพระเจ้าเล่าปี่ (ขงเบ้งเขียนในหนังสือกราบทูลพระเจ้าเล่าเสี้ยนตอนจะออกรบว่า “ข้าบาทขอมอบกายเป็นราชพลีจนชีวิตจะหาไม่”) ขงเบ้งตั้งใจจะพัฒนาบ้านเมืองจนราษฎรอยู่เป็นสุข ข้า-ปลาอุคมสมบุญณ์ บำรุงกองทัพให้เข้มแข็ง และออกบัญชาการรบด้วยตนเองทุกครั้ง ขงเบ้งบริหารงานทุกอย่างด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง โทษโบายตั้งแต่ 20 ขึ้นไป ขงเบ้งจะต้องตรวจสอบด้วยตนเองเสมอ ด้วยเหตุนี้จึงต้องตรากตรำงานมากเป็นเหตุให้ร่างกายทรุดโทรมจนล้มป่วย แล้วขงเบ้งยอดกตัญญูก็ตายอยู่ในค่ายในสมรภูมินั่นเอง

เมื่อขงเบ้งตายแล้วเกียงอุยศิษย์รักของขงเบ้งเป็นแม่ทัพคุมกองทหารไปปราบก๊กวุ่ยตามแนวนโยบายของอาจารย์ผู้ล่วงลับถึง 9 ครั้ง แต่เนื่องจากเกียงอุยถูกขุนนางบางคนในเมืองหลงกิดกั้น เป็นเหตุหนึ่งทีเกียงอุยไม่สามารถปราบก๊กวุ่ยสำเร็จ

ส่วนก๊กหงอของซุนกวนนั้นบางครั้งวาก็สู้รบกับวุ่ย แต่บางครั้งก็จำต้องคืนดีอ่อนน้อมต่อวุ่ย อย่างไรก็ตามทั้งสามก๊กได้มีการรบพุ่งกันบ่อยครั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 25 ปี

ในที่สุดก็มีสุมาอี้ สุมาสูและสุมาเจียวพ่อลูกสามคนเข้ากุมอำนาจราชการของก๊กวุ่ยไว้ได้ เมื่อสุมาอี้และสุมาสูตายแล้ว สุมาเจียวบุตรคนเล็กของสุมาอี้ส่งกองทัพไปปราบก๊กฮั่นจนสำเร็จ พระเจ้าเล่าเสี้ยนต้องยอมแพ้และตกเป็นเชลย เมื่อสุมาเจียวตายสุมาเอี้ยนบุตรสุมาเจียวก็ทำตามอย่างโจผีใช้อำนาจบังคับให้พระเจ้าโจซวนกษัตริย์ก๊กวุ่ยโอนราชสมบัติให้ตนเป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จิ้นต่อไป และต่อมาอีก 15 ปีกองทัพของราชวงศ์จิ้นก็ปราบก๊กหงอจนราบคาบ สถาปนาการณ์บ้านเมืองซึ่งแยกออกเป็นสามก๊กมาเป็นเวลา 60 ปี (พ.ศ. 763 - 723) ก็รวมเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์องค์เดียวกันอีกวาระหนึ่ง และหนังสือนิทานสามก๊กก็จบลงเพียงเท่านั้น

รายชื่อตัวละครหญิงในสามก๊ก (เรียงตามอักษร)

1. กำสุหยิน	甘夫人	ภรรยาเล่าปี่
2. กุยกุยสุย	郭貴妃	พระสนมพระเจ้าโจผี
3. โภยกุยสุย	郭貴妃	พระสนมพระเจ้าโจยอย
4. งอ๊กได้	吳國太	มารดาขุนสุหยิน
5. จกหยงสุหยิน	祝融夫人	ภรรยาเบ้งเฮ็ก
6. เจ้าชื่อ	鄒氏	ภรรยาเตียวเจ้
7. โจเฮา	曹后	บุตรสาวโจโจ
8. ชั่วสุหยิน	蔡夫人	ภรรยาเล่าเปียว
9. ชีสุหยิน	徐夫人	ภรรยาซุนเซียง
10. ซุนสุหยิน	孫夫人	ภรรยาเล่าปี่
11. ตั้งกุยสุย	董貴妃	พระสนมพระเจ้าเทียนเต๋
12. ตั้งโทฮอ	董太后	มารดาพระเจ้าเลนเต้
13. เตียวเสี้ยน	貂蟬	บุตรเลี้ยงอ้งอ๋วน
14. เตียวสองเฮา	張后	พระมเหสีพระเจ้าโจฮอง
15. ไต้เกี้ยว	大喬	ภรรยาซุนเซ็ก
16. บีสุหยิน	糜夫人	ภรรยาเล่าปี่
17. มอชื่อ	毛氏	พระมเหสีพระเจ้าโจยอย
18. มารดาซีซี	徐庶母	
19. ลิซุนเอี๊ยง	李春香	ภรรยาน้อยอุยกุ้ย
20. ลิสุหยิน	呂夫人	บุตรสาวลิโป้
21. สาวงาม 10 คน		คนของโจโจ
22. เสียวเกี้ยว	小喬	ภรรยาจิวยี้
23. อองบิหยิน	王美人	พระสนมพระเจ้าเลนเต้
24. อิ่นเอ็ง	雲英	ภรรยาน้อยตั้งสิน
25. เอียนซี	粟氏	พระมเหสีพระเจ้าโจผี
26. ฮกเฮา	伏后	พระมเหสีพระเจ้าเทียนเต๋
27. แสหัวสุหยิน	夏侯夫人	ภรรยาโจจวนชก
28. โยเฮา	何后	พระมเหสีพระเจ้าเลนเต้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คณศ (ผู้แปล) *ของเขา ผู้อยู่เบื้องหลังบัลลังก์จักรพรรดิ* กทม. : สำนักพิมพ์อินทયાง, 2532.
- โชติช่วง นาดอน "ชุดสมบัติสามก๊ก" *ศิลปวัฒนธรรม* ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 (กรกฎาคม 2523), หน้า 102 - 109.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา *สามก๊ก* (2 เล่ม) กทม. : คลังวิทยา, 2518.
- ยง อิงคเวทย์ "สามก๊กจี๋และสามก๊กเอี้ยนหนี" ใน *ยงนิพนธ์พจนไว้อนุสรณ์* ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายยง อิงคเวทย์ กทม. : ออฟเซทอาร์ตการพิมพ์, 2530.
- ล. เสถียรสุด *หลายชีวิตในพงศาวดารจีน* กทม. : สำนักพิมพ์ ก. ไก่, 2526.
- วรรณไว พัดโนทัย *สามก๊กฉบับแปลใหม่* (4 เล่ม) กทม. : ศูนย์การพิมพ์, 2521.
- ศรีจิตรา *เปิดกรุผู้หญิงดังในอดีต* กทม. : สำนักพิมพ์บริษัทพี. วาทิน พับลิเคชั่น จำกัด, ม.ป.ป.
- สังข์ พัดโนทัย *พิชัยสงครามสามก๊ก* (2 เล่ม) กทม. : ศิลปาบรรณการ, 2529.

ภาษาจีน

- Lo Guanzhong 羅貫中 *Sanguo Yanyi 三國演義* Taipei : Sanmin shuju, 1978.
- Ni Shihuai 倪世槐 *Sanguo renwu yu gushi 三國人物與故事* Taipei : Sanmin shuju, 1972.
- Zhu Xiuxia 祝秀俠 *Sanguo renwu Lun 三國人物論* Taipei : Zhengzhong shuju, 1975.
- Zhuo Meng'an 禡夢庵 *Sanguo renwu lun ji 三國人物論集* Taipei : Taiwan shangwu yinshuguan, 1976.
- Zhuo Meng'an 禡夢庵 *Sanguo renwu lun xu ji 三國人物論續集* Taipei : Taiwan Shangwu yinshuguan, 1975.
- Yu Zhenbang 余振邦 *Sanguo renwu cong tan 三國人物叢譚* Taipei : Taiwan shangwu Yinshuguan, 1979.

ภาษาอังกฤษ

- Ayscough, Florence. *Chinese Women Yesterday and Today*. London : Jonathan Cape Ltd., 1938.
- Shu - Chiung (Wu Lien - Teh). *Chao Chun*. Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd., 1981.
- Shu - Chiung (Wu Lien - Teh). *Hsi shih*. Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd., 1981.
- Shu - Chiung (Wu Lien - Teh). *Yang Kuei - fei*. Singapore : Graham Brash (Pte) Ltd., 1981.
- Yang, Winston Lih - Yeu. " The Use of the ' San - kuo chih ' as a Source of the ' San - kuo - chih yan - i ' " Dissertation, Stanford University, 1971.